

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

30. évfolyam - 2. szám

2022. április hó

A TARTALOMBÓL

Állami díjak és szakmai és kitüntetések
Március 15-e alkalmából

Fiatal Műemlékvédők Fórumának szakmai kirándulása
a budapesti Széchenyi lánc hídon

Épített örökség megővésének perspektívái Szabadka
belvárosában – Konferenciabeszámoló

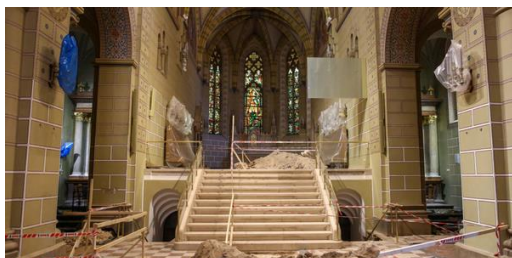
Beszámoló a Népi Építészeti Szakbizottság
tanulmányútjáról

Theophilus ISC – Firenze
Konferenciabeszámoló

Műemléki Világnap 2022
Magyar Tudományos Akadémia - Nagyterem

Veszprémi Várnegyed felújítása

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság
XXXII közgyűlésének összehívása

2022-ben nemzeti ünnepünk, március 15-e alkalmából

Áder János köztársasági elnök

KOSSUTH-DÍJat adományozott

Diószegi László

Harangozó Gyula- és Martin György-díjas koreográfus, egyetemi magántanár részére

Magyarország számára kivételesen értékes pályafutása, a Kárpát-medencei néptáncgyományok ápolását kultúra-, illetve nemzetörténeti kutatásai mellett díjnyertes koreográfiáival és táncpedagógusi munkájával is elhivatottan szolgáló, különlegesen gazdag és sokrétű művészi tevékenysége elismeréseként.

KOSSUTH-DÍJat adományozott

Zoboki Gábor

Ybl Miklós-díjas építész, egyetemi tanár, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja részére

Magyarország számára kivételesen értékes, több mint három évtizedes alkotói pályája, egyedi stílusú, az esztétikumot a funkcionalitással bravúrosan ötvöző épületei, valamint számos kiemelten fontos hazai műemlék rekonstrukciója során végzett kimagasló színvonalú, művészi igényű tervezőmunkája elismeréseként.

MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZT

polgári tagozata kitüntetését adományozott

dr. Velladics Márta művészettörténész, kutató,

a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. Kutatási és Műemléki Dokumentációs Osztályának vezetője részére

a műemlékvédelem területén végzett több évtizedes, értékteremtő szakmai munkája elismeréseként.

MAGYAR EZÜST ÉRDEMKERESZT

polgári tagozata kitüntetését adományozott

Máté Zsuzsanna építész, műemlékvédelmi szakmérnök,

a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. vezető tervezője részére

a műemlékvédelem területén végzett több évtizedes kiemelkedő munkája, számos műemlék helyreállítási program megvalósításában vállalt aktív szerepe elismeréseként.

2022-ben nemzeti ünnepünk, március 15-e alkalmából

Áder János köztársasági elnök

MAGYAR ÉRDEMREND
lovagkeresztje

polgári tagozata kitüntetést adományozott

Káldi Gyula

Pro Architectura és Forster Gyula-díjas építész, a Teleki László Alapítvány kurátora részére

a magyarországi és a határainkon túli magyar épített örökség védelmének szentelt életműve,
értékteremtő építészeti tervezői tevékenysége elismeréseként

MAGYAR ÉRDEMREND
lovagkeresztje

polgári tagozata kitüntetést adományozott

dr. Major Balázs

régész-történész, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara
Régészettudományi Intézetének vezetője, az Arab Tanszék egyetemi docense részére

a Szíriai–Magyar Régészeti Misszió alapítójaként és vezetőjeként a keresztény kulturális örökség
feltárása, illetve megőrzése érdekében végzett munkája, valamint a magyar–szír diplomáciai
kapcsolatok erősítésében elért eredményei elismeréseként

2022-ben nemzeti ünnepünk, március 15-e alkalmából

Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter

Mőcsényi Mihály-díjat adományozott

Csemez Attila

tájépítészmérnöknek, a Magyar Tudományos Akadémia doktorának, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem professzor emeritusának

a tájépítész képzésben öt évtizeden át végzett meghatározó jelentőségű oktatói és kutatói munkássága, a tájértékelési módszerek kidolgozása, valamint kimagasló tájrendezési tervezői tevékenysége elismeréseként.

Műemlékvédelemért – Forster Gyula-díjat adományozott

Szabadics Anita

táj- és kertépítész vezető tervezőnek, műemlékvédelmi szakmérnöknek, a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. főosztályvezetőjének

történeti kertek és műemléki környezetek tájépítészeti tervezése és kutatása terén végzett, az örökségi értékek megőrzését és hiteles bemutatását szolgáló munkássága elismeréseként.

Műemlékvédelemért – Forster Gyula-díjat adományozott

Wittinger Zoltán

építésznek, a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. osztályvezetőjének

műemléki épületek felújítása során végzett kimagasló építész tervezői munkássága, valamint szakértői és irányítói tevékenysége elismeréseként

Minden kitüntetettnek szívből gratulálunk!

A Fiatal Műemlékvédők Fórumának szakmai kirándulása a budapesti Széchenyi lánchídon

2022. március 18. péntek

A fiatal ICOMOS-osok idei második találkozója nagyon izgalmas témának ígérkezett, a különleges helyszín a budapesti Széchenyi Lánchíd volt. A találkozóra a pesti hídfőnél kialakított konténervárosnál délután 3 órakor került sor. Kísérőnk a hídfelújítás örökségvédelmi feladatainak ellátásáért felelős személy, Medgyesiné Buncsák Mária vezető mérnök volt. Az idegenvezetést rögvest egy prezentációval kezdtük a logisztikai központ tárgyalótermében. A téma előzetesen is érdekesnek tűnt, hiszen Budapest első hídjáról volt szó, melynek építése, többszöri renoválása, egész története teljes mértékben dokumentált a múlt folyamán, mégis szűk óra alatt számtalan egyéb érdekességet lehetett megtudni a hídról valamint a felújítás izgalmairól, nehézségeiről és a menet közben felmerült problémák egyedi megoldásairól. Egy ilyen komplex projekt komoly helyzet elé állította a kivitelezőket, mivel hatalmas feladat volt a belváros szívében megteremteni a logisztikai hátteret a felújításhoz. Az előadás után következett a híd megtekintése.

fotók: Selényi Merse

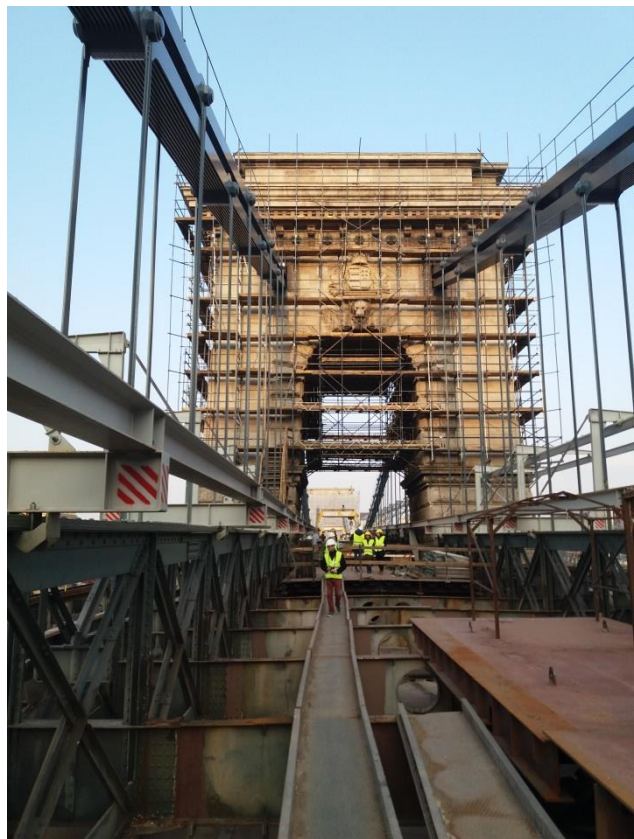
Múltba visszarepülő túránk a pesti oldalról indult a híd megújuló útpálya szerkezetének szintjén át Budára, majd onnan a híd alatti függesztett karbantartó járdaszinten vissza Pestre, közben hallgatva az újabb és újabb történeteket a felújításról. Az organizációs területek és maga a renoválás számos ötletet, praktikát, egyedi szerkezetet rejt magában. Mind a pesti mind a budai hídfőnél egy-egy toronydaru biztosítja az érkező anyagok, hídelemek bejuttatását a teherszállító járművekről leemelve a tároló területekre. Innen egy-egy speciálisan ide a hírhoz az útpálya fölé tervezett egyenként 8 tonna teherbírású bakdaru szállítja tovább őket a híd teljes hosszában a végleges helyükre. A két daru éppen csak át tud haladni a hídpillérek között. A járdaszintnél további szállító darupályát építettek ki, egyenként 2 tonna teherbírással, így az anyagmozgatás a híd teljes hosszában megoldott.

fotók: Selényi Merse

Az egész renoválási műveletet számos kutatómunka, vizsgálat és mintavétel előzte meg. Talán ez volt a legizgalmasabb, egyben a legnehezebb szakasza műemlékvédelmi szempontból az egész beruházásnak. Ezen a ponton kellett ugyanis ténylegesen kitalálni, kikísérletezni mindazt az anyaghasználatot, tisztítási és renoválási folyamatokat, technológiákat, melyek a bontási, karbantartási és újjáépítési szakaszokban alkalmazásra kerültek és már előzetesen a projekt idő- és költségkeret tervezése folyamán nagyvonalakban meghatározásra kerültek. Számos olyan eleme volt a hídnak, melyeknek valódi állapotáról csak akkor kaptak képet a szakemberek, mikor azok megbontásra kerültek.

A lánchíd gyakorlatilag egy függőhíd. Fő tartószerkezetei a láncszerkezetek, melyek a két pillér tetején lévő 2-2 db koronasaruba vannak bekötve s onnantól a pesti és a budai oldalon egyenként 5000 m³-es betontömbökhöz vannak lehorgonyozva. A láncszerkezetről acél függesztők lógnak le, melyekhez kapcsolódnak az acél kereszt főtartók, amikre az elbontott vasbeton hossztartók támaszkodtak és az útpálya alatt voltak közvetlenül. Ezeket cserélték le most különleges ortotróp acél szerkezetekre, melyeknek érdekessége, hogy a pályaelemek egybe vannak építve a hossztartókkal. A két pillér közötti modernnyílásban mintegy 100 db új elemet helyeznek el, így a híd súlya megközelítőleg 10%-ot csökken majd végeredményben.

fotók: Selényi Merse

A felújítással középről kifelé mindkét irányban egyszerre haladnak, mivel nagyon fontos, hogy a híd szerkezetének az egyensúlyát mindvégig megőrizzék, így párhuzamosan lehet dolgozni mindkét oldalon, ami a szűk határidőt tekintve pozitív hozadék. A bontási munkálatokkal járó terhelés csökkenés, valamint az építéssel járó súlygyarapodás miatt a kezdetektől folyamatosan mérik a hídtest szintmagasságát a két partoldalon felállított kontroll magassági mérőpontokhoz. A teljesen lecsupaszított híd 22 cm-rel volt magasabban, mint a felújítást megelőző állapotában, de a felújítás befejezése után az új könnyebb acél pályaelemeknek is köszönhetően mintegy 7 cm-rel lesz magasabban a korábbi állapothoz képest.

A hidat az 1914-es nagy felújítást követően a II. világháború után 1947-1949 között újjáépítették, azóta kétszer került sor egy kisebb és egy nagyobb rekonstrukcióra 1973-ban és 1986-88 között. A fő tartóelemeknek gyakorlatilag az elmúlt több mint 70 évében csak az állagmegóvása volt lehetséges. Így most egy utolsó komplex renoválásra még alkalmasnak ítélték. A szakemberek szerint ezzel a felújítással még 25-30 évet nyerhet a főváros mielőtt újabb, minden bizonnyal egy teljes tartószerkezetre kiterjedő megújulás veszi kezdetét.

A híd egészét egy speciális úgynevezett acélsörétes nagynyomású tisztítási technológiával kezelik, hogy minden szennyeződést és rozsdát el tudjanak távolítani a tartószerkezetek felületeiről. Azért van szükség erre a rendkívül költséges megoldásra, mert az acél elemek között, mint például a láncszerkezetnél, olykor csak milliméteres nagyságrendű rések vannak. Ezekből a résekből a szennyeződések és a rozsdá eltávolítása, majd a felületek kezelése rendkívül aprólékos, időigényes és precíz munkát kíván meg. Ehhez szakaszokra osztják az egész szerkezetet, majd becsomagolják, kvázi egy fóliasátrat létrehozva, hogy költség- és környezetkímélő módon, minden egyes szórás végeztével össze tudják szedni a drága muníciót, majd megtisztítva azt újra tudják használni a következő szakaszokon. A pillérek tetején lévő termekben elhelyezett koronasaruk, melyek lényegében az egész hídszerkezet súlyát viselik, még ennél is aprólékosabb renoválást igényelnek, hiszen ott nem lehet ezzel a nagynyomású szórásos technológiával dolgozni, így itt marad a hagyományos eljárás, csiszolókorong és kézi erő.

fotók: Selényi Merse

Meglepő volt a szakemberek számára, hogy bár a híd II. világháború utáni újjáépítése jóval régebben történt, milyen kiváló minőségű anyagokkal dolgoztak már akkoriban is. Az 500 bar nyomású tisztító berendezés csak épphogy megkarcolta a festékréteget, nem tudott többet levinni róla. A teljes a fémgig tisztítást csak a 2000 bar nyomású berendezés eredményezte. A híd állapotáról sokat elmond, hogy sokszor egy ilyen nagynyomású acélsörétes tisztítás után átszűrődött a napfény egyes tartóelemek illesztéseinél, ahol eredetileg folytonos acélszerkezetnek kellett volna lenniük. Ezekon a helyeken hevederezéssel oldották meg illetve váltották ki a sérült szerkezeteket. Az anyagpótlásoknál és javításoknál az egyszerűbben kivitelezhető hegesztéssel vagy csavaros kapcsolattal helyettesítik a szegecselt kapcsolatokat olyan helyeken, ahol nem látszanak. Viszont minden olyan helyen ahol örökségvédelmi szempontból szükséges, például az útpálya két oldalán, ott ugyan úgy szegeccsekkel kell pótolni a sérült részeket.

A korábban említett kísérletezésekre jó példa, hogy a híd acélszerkezeti elemeinek festésénél a kipróbált anyagok közül a 11. termékcsalád volt csak megfelelő igazán, és hozta azt a várt hatást, amit korábban elgondoltak. A híd új színe pedig az előre egyeztetett 3 próbafestés felett egy 4. acélkékes szín lett végül, külön a döntéshozók kérésére, mely már látható is a megújult láncszerkezeteken.

fotó: Selényi Merse

Az acélszerkezeten kívül számos megoldandó feladat vár a kivitelezőkre. Összesen 56 nagy fémöntvény, 120 kis fémrozetta díszíti a hidat. Ezeknek a leszerelése, archív fotók alapján történő renoválása és visszahelyezése is a teendők közt szerepel. A hídfőknél található 4 db kőoroszlán, melyeknek a népi hiedelemmel ellentétben van nyelvük, renoválás alatt vannak restaurátor műhelyekben. Speciális kémiai alapon működő az eredeti kőfelülettel teljes mértékben összeolvadó kitöltő anyaggal egészítik ki azokat a mechanikai sérüléseket, amiket az erózió és egyéb más behatások okoztak rajtuk. A korábbi felújítások alkalmával készült pótlásokat szintén renoválják, melyeket újra kikezdték az időjárás viszontagságai az idők folyamán. A kapuzatokról látható még további 4 db oroszlán fej, melyeknek restaurálását a kapuzatokkal egyetemben, helyben kell a mestereknek megoldaniuk.

A hídon átívelő közműveket, kábelcsatornákat is újra kellett tervezni tekintve, hogy teljesen szét voltak korhadva, ezzel egyetemben a teljes kábelrendszer is cserélésre kerül. Az elavult közvilágítás szintén megújul a készülő hídon. A régi kandeláberekhez hasonló, korhű fotók alapján kiválasztott, háromágú, bővített darabszámú rendszert alakítanak ki, 25 év élettartamra tervezett modern LED világítással, melynek kb. 6,7 kW-os fogyasztása ráadásul csak a harmada lesz a korábbi kivilágításnak.

A nap lassan nyugovóra tért, röpké két órás túránk végéhez közeledett. Kimerítő, ellenben izgalommal teli programunk után az V. kerületi Első Pesti Rétesházba folytattuk utunkat, ahol egy finom rétes és jó kávé társaságában, közösen átbeszélve megosztottuk az élményeket, benyomásokat és vázoltuk a Fiatal Műemlékvédők Fórumának következő szakmai rendezvényeit.

Összegezve a látottakat, hallottakat, nagyon hasznos kirándulásra került sor idén másodjára is. Függetlenül attól, hogy egy mérnöki acélszerkezetről volt szó, ki-ki a maga szakterületén számos tapasztalattal gazdagodhatott.

Selényi Merse

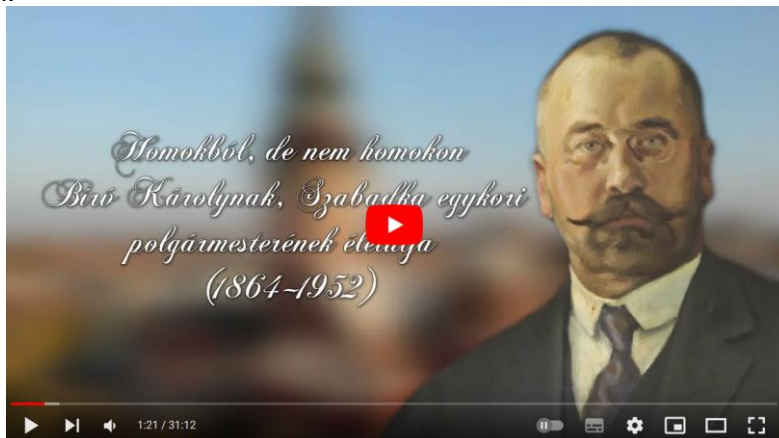

Az Épített örökség megóvásának perspektívái Szabadka belvárosában – konferencia

Beszámoló

2022. március 22-23-án került sor a *Bíró Károly Alapítvány* szervezésében az **Épített örökség megóvásának perspektívái Szabadka belvárosában** című konferenciára és műhelybeszélgetésre. Bíró Károly, az Alapítvány névadója a város polgármestere volt 1902-18 között. A város ebben az időszakban élte virágkorát és gazdagodott a késői historizmus és a szecesszió ízlésében fogant páratlan épületállománnyal.

<https://www.youtube.com/watch?v=Q4Sz3yqx06k&t=81s>

A konferencia célját a felhívás a következőképpen fogalmazta meg:

„A Bíró Károly Alapítvány célszerűnek tartja egy olyan konferencia megszervezését, amely elsősorban Szabadka város építészeti öröksége megőrzésének perspektíváival foglalkozna, annak a különleges értéknek a megóvása érdekében, melyet az eltűnés veszélye fenyeget. Egy ilyen összejövétel megszervezésének ötletét, ahol az örökségvédelem, várostervezés, és az ehhez kapcsolódó területek szakértői ismertetik tapasztalataikat, elképzeléseiket és nézeteiket, a Szabadka belvárosa részletes szabályozási tervének tervezetéről 2021. március közepén tartott közvita hívta életre. A törvénnyel előírt közvitán a VMSZ kezdeményezésére a városvezetés azt javasolta, hogy vizsgálják felül és új szempontból közelítsék meg a várostervezés kérdéseit, különösen Szabadka védelem alatt álló városrészeit illetően. A közvita jelentős visszhangot keltett mind a lakosság, mind a szakmai közvélemény körében, ugyanis mindenki elfogadhatatlannak tartotta, hogy a szabályozási tervben nem fordítottak kellő figyelmet a belvárosra, mint egyedülálló kulturális és történelmi egységre. A közvitát követően és a számos észrevétel alapján Szabadka Város Tervbizottsága tavaly márciusban utasítást adott a II. zóna – Szabadka belvárosa részletes szabályozási tervének újbóli kidolgozásra. Ugyanis a védelem alatt álló városközpontot magába foglaló II. zóna szabályozási tervének ezen tervezete szerint az épületek csaknem egyharmadát lebontották volna, helyükre pedig új lakóépületeket és üzletházakat építettek volna, ami valószínűleg jóvátehetetlen károkat okozott volna, teljesen megbontva Szabadka belvárosának integritását. Reményeink szerint e konferencia eredményeképpen a hazai és külföldi résztvevők, szakértők által megosztott tudás és pozitív tapasztalatok alapján új javaslat készül a II. zóna részletes szabályozási tervére.”

A felhívásból látható, hogy Szabadka hasonló problémákkal küzd, mint a legtöbb magyarországi történelmi város: az ingatlanárak emelkedése és a rövidtávú üzleti hasznot remélő befektetői kör értékeket nem kímélő tevékenysége Damoklész kardjaként lebeg a történelmi épületállomány felett.

A helyszín, Szabadka, művészettörténelmi szempontból valódi gyöngyszem: a századforduló szecessziós és historizáló építészetének számos kiemelkedő alkotásával. Az utcán magyar és szerb (vagy horvát? esetleg bunyevác?) szót lehet hallani és a hétfő délutáni szentmise közönsége a ferenceseknél öregedő, ámde lelkes magyar közösségről árulkodik. A konferencia előestéjén az előadók és a város előljárói részvételével pazar bemutatkozó vacsorán vehettünk részt.

Az egész napos konferenciára a városháza dísztermében került sor, a levezető elnöki feladatokat *Ercsi Hargita*, Szabadka város tanácsának idegenforgalommal, beruházásokkal és nemzetközi kapcsolatokkal megbízott tagja vállalta magára. Elsőként *Pásztor István*, a Bíró Károly Alapítványt alapító Vajdasági Magyar Szövetség elnöke köszöntötte a jelen levőket. Elmondta, hogy az Alapítvány célja szakmai rendezvényekkel segíteni a várossal kapcsolatos szakmapolitikai kérdéseket és Bíró Károly városépítő tevékenységét nevezte meg mintaként. Hangsúlyozta, hogy az épített örökség megőrzése egyenlő az identitás megőrzésével és, hogy az örökséget nem az előző generáció hagyta ránk, hanem a következő generációtól kaptuk kölcsön. Felhívta a figyelmet az értékőrzés és a modernitás összehangolásának fontosságára.

fotó: Veöreös András

Dr. Pásztor Bálint, Szabadka Város Képviselő-testületének elnöke köszöntő beszédében elmondta, hogy a város vezetésének legfontosabb feladata választ adni arra a kérdésre, hogy hol jó lakni, és miért jó ott lakni? Annak a városnak van jövője, amelyik a történeti belvárosát meg tudja óvni és a jövőbeli fejlesztéseket ehhez tudja igazítani. A megvalósításhoz azonban a politikának nagy szüksége van a szakma segítségére. Példaértékűnek említette azt, ahogy a tavalyi évben a hibás rendezési terv készítésekor az állami műemlékvédelmi hivatal az értékőrző szemléletű civilek és városi vezetők mellé állt.

Az első, délelőtti előadásblokkban négy előadás hangzott el a mintegy 150 fős közönség előtt.

Szűcs Balázs a Községközi Műemlékvédelmi Intézet igazgatója és *Mgr. Gordana Prčić Vujnović* a Községközi Műemlékvédelmi Intézet építésze ***Szabadka történelmi belvárosa – városfejlesztési és építészeti folyamatosság*** című előadásukban általánosságban beszéltek a műemlékvédelem céljáról, az értékszemlélet taníthatóságáról-tanulhatóságáról és a műemlékvédelmi tevékenység értékőrző és gazdasági szempontból is fenntartható céljainak összehangolásáról. Előadásukban bemutatták Szabadka történelmi fejlődését, a történelmi településszerkezet mai helyzetét, a műemlékvédelmi intézet védett belvárossal kapcsolatos lehetőségeit és kiemelték napjaink ingatlanbefektetőinek a város léptékéhez nehezen illeszthető fejlesztési szándékaival kapcsolatos problémákat.

A várostervezés új dimenziói című előadásában *Dr. Dubravka Đukanović*, a Köztársasági Műemlékvédelmi Intézet igazgatója újvidéki és szabadkai példákkal alátámasztva elemezte a történelmi települések megőrzésével kapcsolatos nehézségeket. Felhívta a figyelmet az épített örökség védelméről szóló, 2011 májusában elfogadott ***Szabadkai nyilatkozat***-ra, amely az épített örökség és az ingatlanbefektetések közötti összhang megteremtésére hívja fel a figyelmet. Érdekes egyetlen pontját kiragadni a nyilatkozatból: „Az épített örökség megőrzésének a múlt romantikus bűvöletén alapuló irányzatát felváltó új szemlélet az örökség funkcionális térként való megújításának és a helyi közösségek javára történő hasznosításának elvét követi, és így valójában előmozdítja a helyi, regionális, nemzeti és a tágabb értelemben vett azonosságtudat kialakítását.” Az előadó felhívta a figyelmet az értékőrző munka során a szereplők közötti folyamatos párbeszéd szükségességére és hangsúlyozta, hogy az épített örökség a múltból örökölt, de a jövőt szolgáló erőforrás.

A XIX. és XX. századi kulturális örökség átértékelése – az első lépés a modern várostervezésben című előadásában *dr. Szilágyi Mária*, az Újvidéki Egyetem, Műszaki Tudományok Kara docense a történeti várost horizontális (utcaszerkezet) és vertikális (térfalak) rétegekre bontotta. Párhuzamot vont a pesti Sugár út kiépítése egy XX. századi újvidéki főútvonal létrehozása között: míg előbbit a városépítés-történet egyik nagy hazai sikereként értékeljük, addig utóbbira, mint városrombolásra tekintünk, noha nagyon hasonló jelenségről van szó mindkét esetben. Előadásában napi aktualitásként szó volt többek között a Budapest, Szentháromság téri, Jánossy György és Laczkovics László által tervezett szállóépület bontása körüli műemléki kérdésekről is.

Kávészünetet követően *Kerner Gábor* építész, műemlékvédelmi szakmérnök **A helyi védelem jelentősége egy történeti városszövetben** című előadásában mutatta be Keszthely épített örökségét és helyi védelem alatt álló épületek megőrzése körüli nehézségeket. Különös problémaként említette meg, hogy a helyi védelem nem rendelkezik az épületek elbontása utáni állapotról, így fordulhat elő, hogy a materiálisan megtartani nem kívánt épületek helyén a hagyományos beépítéstől eltérő léptékű és formavilágú épületek kerülnek elhelyezésre, megszüntetve ezzel nem csak az épületállományt, hanem a történeti utcaképet is. Kiemelte, hogy fontos a szabályozási terveknek a helyi védelem alá rendelése és a helyi védelemről szóló rendelkezések folyamatos felülvizsgálata.

Székesfehérvár épített és természeti környezetének összehangolása című előadásában *Lehrner Zsolt* alpolgármester a városban az elmúlt években befejezett vagy a közeli jövőben kivitelezésre váró közterület-megújításokról számolt be. Hangsúlyozta, hogy a közterületek megújításának elsődleges célja a múlt emlékeinek megőrzése és felszínre hozása mellett az ott élők életminőségének a javítása.

Lantay Attila, Székesfehérvár város főépítésze **Székesfehérvár településképvédelme és a településképvédelemmel kapcsolatos jogi szabályozás** című prezentációjában a város Településképi arculati kézikönyvét, annak fejezeteit ismertette, illetve a településképi rendelet tartalmát foglalta össze. Kiemelte, hogy a történeti belvárosi fejlesztéseket a mértéktartás-mértékadás és a hely szelleme-korszellem fogalom párok tartalmának figyelembevételével kell véghez vinni.

A konferencia közönsége a díszterem előcsarnokában fogyasztotta el az állófogadás jelleggel felszolgált gazdag svédasztalos ebédet. Az ebéd utáni előadásblokk *Kerner Gábor*, a keszthelyi városvédő egyesület, egyúttal az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság delegáltjának elnökletével zajlott.

Az ebéd utáni első előadó hálátlan szerepét *Dr. Guttmann Szabolcs* építész, műemlékvédelmi szakmérnök, egyetemi tanár kapta, aki **Közterek rehabilitálása = közösségek fenntarthatósága** című előadásával a nagyszabású városrehabilitáció tapasztalatait, illetve a kolozsvári főtér megújulását mutatta be. Nagyszabású páratlan történeti belvárosának megmaradását annak köszönheti, hogy a késő-középkorban még virágzó város jelentősége a XIX. századra lecsökkent, így elkerülte az akkori modernizáció. A város 2007-ben kapta az Európa Kulturális Fővárosa címet, ekkorra készült el a belvárosi közterület-rendszer: az erődtemplom udvara, a Kispiac és a Nagypiac megújítása. Az előadó nevezetes európai példák – Varsó, Drezda, Frankfurt, München – révén kitért a történeti városrészek rekonstrukciójának kérdéskörére is.

Tiszta Udvar, rendes Hely című, Székelyudvarhely város nevét szójátékként magába foglaló előadásában *Márton Ildikó* építész, műemlékvédelmi szakmérnök a Szabadkával testvérvárosi kapcsolatokat is ápoló székelyföldi kisváros problémáit mutatta be. Rávilágított, hogy az épített örökség értékelését a múlt-jelen-jövő összefüggésrendszerben kell elvégezni, erre építve a városrehabilitáció feladata az egyes elemekkel kapcsolatban meghatározni, hogy mely épületeket szükséges megtartani, átalakítani vagy újakkal helyettesíteni. Ismét elhangzott, hogy az eredményes munkához valamennyi résztvevő közötti, folyamatos párbeszédre van szükség.

Milošev Virag és *Dragana Siljanović Kozoderović* építészek **Zombor belvárosának rendezése** című előadásukban a város védett történeti városmagjának problémáit ismertették. A korábbi, örökségvédelmi startégiát nélkülöző rendezési terv helyett most egy új készül, ahol a belváros megújításában érdekelt szereplők közötti párbeszéd révén lehetőség nyílik olyan szabályozás kialakítására, mely valóban biztosítani tudja a városközpont megőrzését. Az előadók kiemelték a klímaváltozással kapcsolatos kérdéseket: a felmelegedés következtében jóval több nagyra növekvő fa

telepítését irányozzák elő a belvárosi tereken és az egykori városfal nyomvonalán meglévő körútrendszeren. Figyelemre méltó javaslatuk a közművek egyetlen közműalagútban való elhelyezése, ezzel is teret szabadítva fel a növényzet számára. A munkát nemzetközi projekt keretében, több országból bevont egyetemista csoportok által készített ötletpályázatok is segítik.

Aktuális műemlékvédelmi kihívások Sopron történeti belvárosában címmel *Veöreös András* építész, műemlékvédelmi szakmérnök a Nyugat-dunántúli város épített örökségét, a hetvenes évek nagy műemléki helyreállításait és a lakóépületek aktuális helyzetét mutatta be. Az ausztriai munkaerőpiac szívó hatására a városba érkező bevándorló lakosság gerjesztette, a belvárost sem kímélő lakásépítési hullám nagy kihívás elé állítja az örökségvédelmi feladatokat ellátó szervezeteket.

Dr. Sanja Lončar építész **Az észéki öntöde és gépgyár hasznosítása** című előadásában az 1912-ben épült (ez egyúttal a szabadkai szecessziós városháza építésének éve!), vasbeton-szerkezetű csarnokokat is magába foglaló, régen funkcióját veszített ipari együttes tovább élésének lehetőségeit boncolgatta. Az építészhallgatók bevonásával készült koncepciótervek között az összes épület bontásától kezdve a minden épület megtartásáig sorakoztak ötletek. A végső megoldás valószínűleg a középút lesz, mely a legértékesebb épületeket hasznosítja, a kevésbé fontosak helyén új beépítést enged meg.

Az előadásokat követően *Szűcs Balázs* és *Veöreös András* a helyi televízió híradójában élő stúdióbeszélgetés keretében számolt be a konferencia céljáról és a műemlékvédelem lehetőségeiről. A mintegy 20-25 perces műsor röviden bemutatta Szabadka századfordulós építészetét, és a délelőtti konferencián politikusokkal és előadókkal készült riportokat is. A civil társadalom figyelmének az épített örökség megőrzésére irányítására kétségtelenül az egyik legjobb, leghatékonyabb eszköz a sajtó.

A napot a helyi színházban tett látogatás koronázta meg, ahol a konferencia résztvevői stílszerűen a *Játék a kastélyban* című vígjátékot nézhették meg.

fotók: Veöreös András

A konferencia második napján a résztvevők szervezett séta keretében ismerkedhettek a város nevezetességeivel. A szecessziós homlokzatok mellett lehetőség nyílt a zsinagóga és a Raichle-palota belső tereinek megtekintésére is. A séta során a műemlékvédelmi intézet munkatársa, *Mgr. Gordana Prčić Vujnović* ismertette a belváros egyes területeinek a műemléki problémáit. Kiderült, hogy a belváros rendezési tervét készítő „urbanisták” és a történeti épületállományt védő „műemlékesek” közötti ellentét az értéktelen(ebb) épületek bontása, és telkeik hasznosítása, illetve a régi és az új beépítés léptéke közötti nézetkülönbségből fakad.

A mai kerekasztal-beszélgetés célja a párbeszéd megteremtése volt.

A tavaly visszautasított rendezési terv alternatívájaként a műemlékvédelmi intézet újabb javaslatot dolgozott ki a belvárosi tömbök beépíthetőségével kapcsolatosan. A Raichle-palotában tartott kerekasztal beszélgetés során bemutatták a tervet és lehetőséget adtak a konferencia résztvevői számára a tervvel kapcsolatos gondolatok, észrevételek megfogalmazására.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság képviselői az alábbi gondolatokat fogalmazták meg:

- A műemléki belvárost érintő azon problémák, melyek az előírások, jogszabályok be nem tartásából és a hatóságok tehetetlenségéből fakadnak nem tartoznak ezen szakmai fórum által megvitatandó témák közé. Jelen szakmai fórum a várostervezés-építészet-műemlékvédelem közötti párbeszéd, közös nyelv megteremtésében tud segíteni az egyes szakterületek szempontrendszerének az összehangolásával.
- Téves az a gondolat, hogy Szerbia Európai Unióhoz való csatlakozása esetén megszűnik a befektetők értékvédelmet megkerülő ingatlanfejlesztési szándéka.
- A város növekedése, ezzel együtt a belváros sűrűsödése természetes folyamat, ennek gátat vetni nem lehet, szükséges azonban a fejlesztések műemléki értékekhez való igazítása.
- Üdvözlendő az elvégzett vizsgálatok, melyek az épületállomány műemléki értékeit tárják fel, és a tervezett beépítések léptékének előzetes meghatározására irányuló szándék.
- A településszerkezet (utcahálózat) és telekstruktúra a város legfőbb műemléki értékei közé tartozik. Emiatt nem javasolt a telkek összevonásának engedélyezése, ezáltal az utcakép ritmusát megbontó léptékű épületek építését lehetővé tevő szabályozás megengedése. A tömbbelsőkből ugyanígy javasolt a meglévő telekszerkezet megőrzése és fenntartása.
- Településképi szempontból nem kedvező az utca legmagasabb épületéhez illeszteni a beépítési magasságot. Az eltérő szintszámú épületek tükrözik az eltérő építési időket, hozzájárulnak a történetiség megőrzéséhez. A változó ereszmagasság hozzájárul a festői településképi megőrzéséhez.
- A belváros közlekedési rendszerének megtervezése, ezen belül különösen a nagyobb parkolók (mélygarázs vagy parkolóház) helyének meghatározása az egész településre kiterjedő közlekedésvizsgálati tanulmányterv alapján lehetséges. Az újonnan épülő lakóépületek parkolóigényeit saját telken belül kell megoldani; ebben az esetben a belváros peremén építendő parkolók és az utcai parkolóhelyek képesek kiszolgálni a meglévő lakóépületek és a közintézmények parkolási igényeit. Javasolt vegyes használatú (gyalogos, kerékpáros, csillapított gépjárműforgalom) utcák kialakítása.
- Foghíjtelkek területén nem javasolt parkok kialakítása. Az elbontott történeti épületek hiányoznak a belvárosból, javasolt ezek (tömegének) visszaépítése, ezeken a telkeken új, de léptékükkel az eredeti beépítéshez, illetve a környezethez illeszkedő épületek elhelyezése.
- A belvárosi utcák rendkívüli erőssége a gazdag növényállomány. A meglévő fákat meg kell őrizni, ahol lehet újabbakat kell telepíteni. A fák által megteremtett mikroklíma – árnyék nagyban segíti a belváros élhetőségét. Az utcákon végig futó fasorok esztétikai szempontból is kedvezőek. Ahol lehetőség van rá, javasolt az utcákon és a teresedéseken megtervezett formában több szintű növényzet kialakítása.
- A történeti településképi szempontjából alapvetően meghatározó az egy-egy utcaszakaszra eső régi épületek száma, illetve az új épületekhez viszonyított aránya. Amíg az új épületek arány 25 % alatt marad, történeti településképről beszélhetünk. 50 % fölött a történeti településképi eltűnik, ebben az esetben inkább szigetszerűen megőrzött régi épületek jelennek meg a szemlélő előtt. nagyon fontos a karakteres elemek (funkciójuk vagy méretük miatt kiemelkedő épületek, sarokházak) megőrzése.
- A beépítési paramétereket meghatározó zónák, illetve a védett terület határát nem javasolt az utcák tengelyében meghúzni. Az utca két térfalának eltérő szabályozása a településképi széteséséhez vezet.
- Az újonnan beépítésre kerülő épületek terveit javasolt előzetesen tervtanáccsal véleményeztetni. A tervtanácsnak legyen a műemléki szakterületen tapasztalattal, szakismerettel (jogosultsággal?) rendelkező tagja.

Veöreös András

Beszámoló a Népi Építészeti Szakbizottság tanulmányútjáról 2022. április 1-2.

A 2022. április 1-2 között megrendezett tanulmányút a 2020-as Békési Népi Építészeti konferencia zárórendezvénye volt. Ugyanis a covid helyzet miatt a Bizottság döntése értelmében az NKA előzetes hozzájárulásával a hagyományostól eltérő módon lehetett csak megrendezni a konferenciát.

A meghirdetett témában online konferencián lehetett követni az eseményeket. Helyszínről, a megszokott teremből Békés városából hangzottak el a helyszíni köszöntők, az előadások az előre elkészült blokkok szerint kerültek adásba. A teljes program az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról utólag is elérhető:

www.youtube.com/playlist?list=PLPazQehpm5nfM28mqHg3vuKJSgKV5yGu2

A kénytelen kötöttségek nem tették lehetővé, hogy a hagyományoknak megfelelő módon a kapcsolódó tanulmányút időben is kötődjön az online programhoz. Ezért ez külön blokkként került megtervezésre, megvalósításra. Ugyanakkor a rendkívüli helyzet arra is alkalmat adott, hogy a rendszeresen Békésről induló, és ezért bizonyos lokális behatárolást is jelentő hagyományos tanulmányút helyett budapesti központtal más tájakat is elérjen a program.

Így esett a választás Tolna megye népi építészeti emlékeire. A választás nem volt véletlen, mert ezen a területen mutatják a legnagyobb aktivitást a tulajdonosok a történeti értéket jelentő népi ingatlanuk szakszerű helyreállításához. Ez a helyiek hozzáállásán, illetve egyes települések vezetőinek helyzetfelismerésén, értéktiszteletén múlik – azokén, akik felismerték népi építészetük értékeinek megmentésében lévő jelen és jövőbeli lehetőséget. Ez az a helyszín, ahol az értékőrzés sokszor önkormányzati (szellemi) támogatást is kap. Meghatározó a külső szakmai segítség is, ami a kutatásra, az értékfeltárássra és a megújulás kivitelezési folyamatára is kiterjed. Vagyis egészséges együttműködés eredményét tanulmányozhattuk a helyszínen, látva azt is, hogy így is számos nehézséget, ellenállást kell legyőznie még jószándék esetén is az összefogásnak. Minden helyszínen a település, vagy az épület megújulási programjáról is hallhattunk. Kétségtelen, hogy a Teleki Alapítvány Népi Építészeti Programja komoly támogatást jelent a megújuláshoz, ugyanakkor arra is ösztönzőleg hat, hogy felfedezzék a népi építészet még meglévő ismeretlen, vagy rejtett értékeit.

A kétnapos út során elsősorban a török világ után betelepített sváb népesség építészeti emlékeinek elfeledett és az utóbbi években feltárt és helyreállított emlékeit láthattuk. Amit hagyományos sváb építészetnek ismerhetünk, az előtt is volt egy sokáig elfeledettnek tartott építészeti világ, amit elsősorban csak leírásokból ismerhettünk. A betelepítésekkel együtt járó beépítési formák egyedi építésmódot is jelentettek. A legutóbbi évtizedek kutatásai nyomán születhettek olyan helyreállítások, ahol ezek a formák és technikák feltárással, megismerésre kerülhettek. Ahol erre alkalom adódott, egyes épületek helyreállításra is kerültek.

Az első nap Györkönyben a pincefalut látogattuk, ahol civil programként indult a teljes együttes védelme és később összefogással a helyreállítást elsődlegesnek tekintő fejlesztési programmá változott a népi építészeti értékeket központba állító megújulásra való törekvés. Tanulság a pinceközösséget egybefogó, illetve újrászervező helyi vezetés, akik a betelepülőktől is megkövetelik a hiteles és értékmegőrző helyreállítást. Pincefalu szinten gondolkodnak, nem egyes épületekre terjed ki a figyelem, hanem rendszerben, településképpen, település fenntartásban gondolkodnak. Ennek a szemléletnek megfelelően ugyanakkor olyan kiegészítő funkciók is megjelennek, amelyek a településképet nem zavarják, de lehetővé teszik a teljes együttes fennmaradását. A program ugyanolyan figyelemmel tekint az egyes épületekre, mint a közterülete értő és helyhez illő felújítására.

fotó: Dali Krisztián

Györköny, pincefalu

Borjádön, Petőfi Méhesénél álltunk meg a Sárszentlőrinc felé vezető úton. Sárszentlőrinc, ahol a Petőfi Sándor – Lázár Ervin közös emlékházzá alakították azt az 1800 körül épült klasszicista épületet, ahol kosztosdiákként lakott Petőfi itt töltött iskolaévei alatt. Az épület felújítás alatt áll, a helyszínen bemutatták a megújulási programot, ami a Petőfi emlékévé előkészületeinek programjában is szerepel.

fotó: Kerner Gábor

Petőfi emlékház, Sárszentlőrinc

Murga alig néhány fős lakosú település üzlet, kocsmá nélkül. Építészeti értékei páratlanok, ami mások figyelmét is felhívta magára. A hatalmas sváb porták megújulása nagy terhet jelent, mégis van, aki felismerve a település egészének kiemelt jelentőségét több épület felújítására, szinte már utcakép helyreállításra vállalkozik. Az épületek felmérése-kutatása-restaurálása-teljes szakszerű helyreállítása a népi épület mai elvárásokhoz való rendezésére is kiváló példa. A település és a templom együtt alkotja a népi települési értéket. A helyi evangélikus templom fekvése, építészete a legszebb hagyományokat idézi megjelenésével. Belső kialakítása, berendezése korának kiemelt értéke. A gyülekezet nélküli egyházi értékek megőrzésének és fenntartásának szükségére a murgai evangélikus templom kiáltó példa lehet.

fotó: Dali Krisztián

Murga, evangélikus templom belső tere

fotó: Dali Krisztián

Murga, evangélikus templom

Kalaznó más településszerkezettel rendelkező tolnai sváb település, mint Murga. Zsákfalu, ahol elsősorban ide települő, vagy a sváb épületet hétvégi épületnek használó művészek jelentik az új életet. Ennek is köszönhető, hogy egyes épületek megújulása a legszigorúbb helyreállítási követelményeknek is megfelel. Sőt a kutatás olyan értékeket is felszínre hozhatott, amit a mai sváb falukép épületeinél is korábbi korból származik. A porta értékét növeli a fachwerkes csűr, aminek eredeti hangulata térszerkezete egyedi új használati lehetőséget is eredményezett, miközben az eredeti értékek és térszerkezet érvényesülése mellett az új funkciót szolgálja. Mindeközben példa értékűen helyreállított generációs együttessé alakulhatott a volt porta.

fotó: Dali Krisztián

Kalaznó, sváb porta

Keszőhidegkúton szinte csak az arányok felismerésével lehetett azonosítani azt az eredetileg telepési 18. sz-i épületet, ami a sok-sok átépítéssel átlagember számára a teljes felismerhetetlenségig átalakult. A falkutatás, a tetőszerkezet alaposabb vizsgálata tette lehetővé a teljes épület eredeti szerkezeteinek a feltárását, történeti formáihoz illeszkedő helyreállítását és bemutatását. Egy helyi kötődésű fiatal vállalta a település legrégebbi épületének azonosításának megfelelően helyreállítását. nem csak maga javára építkezett, hanem Keszőhidegkút történetének egyik emlékét tette hitelesen kézzelfogható tanúsággá.

fotó: Dali Krisztián

Keszőhidegkút, a település legrégebbi Fachwerk háza

A népi építészeti értékvédelem egyik legnevezetesebb helyszínévé kezd válni Závod. Az eredmény, az épületek megmentésének módszertana ott hétköznapi gyakorlattá vált, amihez az önkormányzat elkötelezettsége, a helyiek partnersége és egy helyi, de már megfelelő tapasztalattal és értékszemlélettel rendelkező, köztisztelőben álló építész is szükséges. A látvány meggyőző, de azon érdemes elgondolkodni, hogy ilyen eredmény három évtized következetes munkájának lehetett az eredménye! Több önkormányzati cikluson át, kívülről is betelepülő lakossággal ugyanazt az értékrendet kellett következetesen képviselni. Érdekes, hogy pontosan a település – ma már nyilvánvaló – értékei hívják fel magukra a figyelmet, mégis elsősorban a külföldről betelepülő, helyi gyökerekkel nem rendelkezők hajlamosak a legkevésbé elfogadni a követelményeket. A tulajdonjog védelme fontos, és elsődleges. Azonban a közösségnek a saját kultúrájához, hagyományához fűződő joga legalább ilyen fontos különösen akkor, amikor a saját jövőjük függ tőle.

fotó: Szántó Julianna

Závod, Fachwerk ház

Utolsó helyszín Zsibrik, ahol több fachwerk-es sváb épületet sikerült a kutatás során azonosítani, amelyek helyreállítása megtörtént. A hajdan elnéptelenedő, ma újra lassan-lassan betelepülő falu népi építészeti értékeinek felismerése vezethetett az újraéledéshez.

fotó: Dali Krisztián

Zsibrik, Fachwerk ház

A tanulmányút tanulsága a helyi építészeti értékek megismerésén túl, hogy a kutatás ma is hozhat olyan új értékeket a felszínre, ami népi építészetünk történetéhez is korábban alig ismert előzményeit teszi bemutatathatóvá. Ehhez nem elég a tudomány, hanem nagyon aktív terepmunka szükséges, ami nem csak a helyi értékek feltárásával jár, hanem olyan kapcsolatok kiépítését is lehetővé teszi, ahol a helyiek érdeklődését lehet felkelteni, vagy az alkalmas partnereket lehet megtalálni az értékmentéshez.

A tanulmányút legnagyobb tapasztalata, hogy népi építészeti értékeink in situ megmentésének a lehetősége az összefogásban, a szakma és a lakosság együttműködésében rejlik.

Ehhez partnernek és nyitottnak kell lennie a helyi vezetésnek, akik a lakosság megnyerésében lehetnek partnerek. A messziről érkező szakértő – kutató egyik legnehezebb feladata az ügy mellé állítani a helyieket. Ahol partnerré válnak, ott a múlt értékeinek megmentésével már a jövőt építik.

fotó: Dali Krisztián

A kiránduláson résztvevők csoportja

ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság
Népi Építészeti Szakbizottsága

Beszámoló az ICOMOS elméleti bizottságának 2022. évi konferenciájáról

Az ICOMOS nemzetközi tudományos bizottsága, amely a műemlékvédelem elméletével és filozófiájával foglalkozik – népszerű nevén: Theophilos ISC – április 11-én és 12-én tartotta szokásos évi konferenciáját. A Fondazione Romualdo del Bianco-nak is köszönhetően a találkozót ezúttal is Firenzében rendezték; a helyszín az alapítvány tulajdonában lévő, belvárosi Coppini-palota volt. A konferenciát köszöntötte Paolo del Bianco, tiszteletbeli elnök, és lánya Carlotta, aki az alapítvány jelenlegi elnöke.

fotó: Arnóth Ádám

A Coppini palota földszinti fogadóterének drasztikus statikai megerősítése

fotó: Arnóth Ádám

Az Ospedale degli Innocenti múzeumának bejárata akadálymentesítéssel

A konferencia idei témája az örökséghez való hozzáférés elvi és gyakorlati kérdése volt, a befogadás és korlátozás a műemlékek helyreállítása és bemutatása esetében. 23 előadás hangzott el. Nagy többségük élőben a helyszínen, de volt néhány online módon megtartott is. A közönség ehhez hasonlóan részben a helyszínen, részben képernyő előtt vehetett részt az összejevetelen. Az előadások zömét a bizottság tagjai tartották, de a konferencia ezúttal is nyitva állt mindenki más számára is. Míg egyes előadások a pusztán akadálymentesség problémakörével foglalkoztak, addig mások a hozzáférhetőséget kiterjesztették nemcsak a megközelítésre, de a műemlékek érthetőségére, értékeik befogadásának kérdéseire.

Mint azt Bogusław Szmygin, a bizottság elnöke felvezető előadásában hangsúlyozta, az épületek, így műemlékek akadálymentesítése ma már mindenki számára egyértelműen szükséges követelmény. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy ez csak az észszerűség határain belül történhet (ahogy a brit szabályozás írja: az alapkövetelmény a „reasonable adjustment”). Calogero Bellanca, alelnök megfogalmazása szerint minden más műemléki beavatkozás esetében is könnyen konfliktusba kerülnek a műemléki érték kategóriák, és a cél ebben az esetben is az egyensúly létrehozása közöttük. A megközelíthetőség, mint funkcionális érték legfeljebb csekély mértékben csorbíthatja pl. a történeti vagy esztétikai értéket. Az akadálymentesítés esetében is törekedni kell a minimális beavatkozásra, és a leolvashatóság, a harmonikus megjelenés, a visszafordíthatóság ezekben az esetekben is követendő. És vannak esetek, amelyekben le kell mondani az akadálymentesítésről, mert az megvalósíthatatlan a műemlék méltó és hiteles megőrzésével egyszerre. (Emlékszem több levelet kellett annak idején írnom az illetékes pályázatíróknak, hogy meggyőzzem, a soproni Tűztorony akadálymentesítése lehetetlen, hiszen egy lift elhelyezése esetén a toronyból legfeljebb a „külső héja” tudna megmaradni.) Szülehetnek megoldások az épületen történő beavatkozások nélkül is más módon megoldva a problémát. A megoldás minden fél alapos együttműködésével határozandó meg. Megjegyzendő, hogy az akadálymentesítés a különböző csoportoknak különböző hatással járhat: a járda és úttest szintkülönbségének kiküszöbölése hasznos lehet a kerekesszékesnek, de a látássérült tanulhatja újra a számára megnehezült útvonalat. Fontos, hogy az akadálymentesítés a minél teljesebb útvonalra valósulhasson meg: az egyik előadás máltai példája szerint az akadálymentesítés csak korlátozottan valósítható meg egy olyan városban, ahol a járdák túlnyomó többsége lépcsős. Fontos, hogy az akadálymentesítés ne kirekesztő módon valósuljon meg, tartsa tiszteletben a fogyatékkal élő emberi méltóságát. Például jó, ha a fő megközelítési utakhoz kapcsolható. (A győri városháza esetében az első terv külső liftet javasolt az épület távoli sarkához

kapcsolva. A végleges terv szerint megvalósult lift a főlépcső mellett készült, ami azért is előnyös, mert a – ritka - kerekesszékes ügyfélen túl is mindenki használja. A hosszú egyeztetések eredményeként még az is kiderült, hogy a belső elhelyezés még olcsóbb is lett, nem is beszélve a karbantartásról.)

Giora Solar, a bizottság titkára a hozzáférést jóval tágabb értelemben használta. Előadásában a hozzáféréshez sorolta a műemlékek jelentőségének, történetének megismerését, értékeik megértését és megértetését. A helyreállítások esetében a hagyományos alapelvek betartása továbbra is fontos, de empatikus módon kell számba venni a közönség befogadóképességét, esetenként például kevésbé rigorózan kellene értelmezni a rekonstrukció, vagy a faszádizmus tilalmát. Természetesen mindez csak a józan ész és a jó ízlés határain belül szabad, hogy megtörténjék, tettem ehhez hozzá előadásomban. Ha a közönség és a döntéshozók egy korábbi helyreállítási gyakorlatot elitistának bélyegeznek, arra nem megfelelő válasz populista műemlék-helyreállítások szorgalmazása. A tisztességes középút megtalálása csak vitákkal, együttműködéssel, párbeszéddel alakítható ki, hogy elkerülhetőek legyenek az olyan beavatkozások, amelyek idén Citrom-díjat is érdemeltek. A párbeszéd azonban ellehetetlenül, ha a műemléki hivatalt szétverik. Jó példával szolgált erre Ojars Sparitis, aki egy litván várrom – Dobele – helyreállítását, a várkápolna hasznosítását mutatta be. A beavatkozás nem valamiféle neo-historizáló rekonstrukció lett, hanem a műemlék a zárt nagyterem létrehozása ellenére megőrizte romjellegét (ellentétben a felettebb közérthető diósgyőri várral).

A számtalan példa és jó gyakorlat bemutatása mellett az előadások harmadik csoportja csak meglehetősen lazán kapcsolódott az alaptémához, de sokuk igen érdekes volt, megismertette például számi sírok problematikáját Norvégiában, vagy a szovjet katonai maradványok megőrzéséről indult vitát a történelem hiteles bemutatása vagy eltagadása érdekében a Lahemaa nemzeti park területén.

A tagság a konferencia első napja után tartotta közgyűlését. Javaslatoz fogalmazódtak meg a további konferenciák témájára, több új tag jelentkezését fogadtak el a jelenlévők, és meghallgattak egy beszámolót arról, hogyan segíti Ukrajna kulturális értékeinek megőrzését a lengyel kulturális minisztérium dokumentálással, csomagolóanyagokkal, a helyszínen való biztonságba helyezés módszereivel.

A konferencia - a szokott módon – a del Bianco család tulajdonában lévő szálloda tetőteraszán lezajlott vacsorával ért véget, miközben a jelenlévők a dóm közeli főhomlokzatán élvezhették a naplemente fényeit.

Arnóth Ádám

fotó: Szántó Julianna

Műemléki Világnap 2022

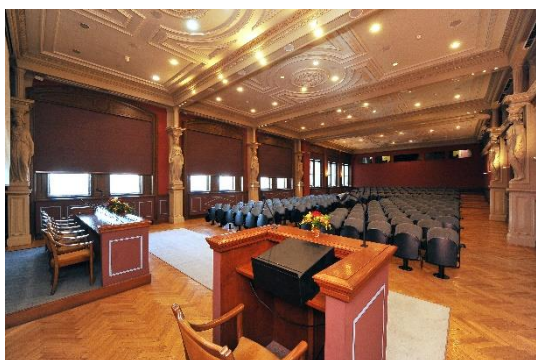
Idén a Húsvét hétfőre eső április 18-i hivatalos dátumát követően pár nappal, két napos eseménysorral került megünneplése a Műemléki Világnap:

2022. április 21-én, csütörtökön délután, a budapesti Goldmann György téren került sor egy emlékfa ültetésére „Múltunk Jövőjéért” - a magyar műemlékvédelem 150 éves évfordulójára, az esemény erre a linkre kattintva látható:

<https://www.youtube.com/watch?v=IOekrUNz3MQ>

majd ezt követően este 6-kor az ICOMOS legújabb köteteinek könyvbemutatójára a FUGA-ban, az esemény erre a linkre kattintva látható:

<https://www.youtube.com/watch?v=7zOVnNhdPgI>

fotó: MTA

2022. április 22-én, pénteken, a Magyar Tudományos Akadémia Nagytermében került megrendezésre a Műemléki Világnap egész napos programja.

A délelőtti események, a köszöntők, az ünnepélyes megemlékezésekkel és az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Díjainak átadásával, valamint a délutáni konferencia 2. része az alábbi linkekre való kattintással nézhető vissza:

Köszöntők: www.youtube.com/watch?v=w9w7VIT_hI0

Díjak kihirdetése és átadása: <https://www.youtube.com/watch?v=ANENVBPyi4>

A délutáni konferencia első részre erre a linkre kattintva látható:

<https://www.youtube.com/watch?v=2oOyEM12aKs>

A délutáni konferencia második része erre a linkre kattintva látható:

<https://www.youtube.com/watch?v=RyX7HmJGRVg>

Az eseménysorról Róna Katalin összefoglaló beszámolóját közöljük:

A régmúlt idők históriájáról és társadalmáról hitelesen mesélő épített örökség és a történeti tájak hagyományos világnapja nálunk ebben az esztendőben különleges ünneppel párosul: idén másfél évszázados az intézményes magyar műemlékvédelem.

A Műemlékek és Történeti Együttesek Nemzetközi Tanácsa, az ICOMOS 1983-ban javasolta, hogy legyen minden évben egy nap, amely világszerte a műemlékekről szól. Az elmúlt két évet kivéve, amikor a járvány miatt virtuális ünnepség zajlott, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság rendezésében tudományos konferenciák, műemlékes események sorjázta, s az eszmecseréken minduntalan hangsúlyozták a szakemberek, nemcsak az ünnepnapon kell környezetünkre, a múltból örökölt és a jövőnek megőrzendő épületekre, a régészeti területekre, a történeti tájakra figyelni.

Hagyományosan központi témát ajánl a nemzetközi tanács a világnapra. Ehhez az egyes országok csatlakozhatnak, illetve mást választhatnak.

Ezúttal az épített örökség és a klímaváltozás kérdése köré csoportosul a világnapi mondanivaló, amely szerepel a magyar eseménysorozatban is, ám a nálunk *Történeti kreativitás – Éghajlatváltozás* címmel megrendezett tanácskozáshoz csatlakozik még a fontos és figyelemre méltó ünnep: százötven éves az intézményes magyar műemlékvédelem, 1872 áprilisában hozta létre a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter a Magyarországi Műemlékek Ideiglenes Bizottságát.

Húsvét hétfő miatt a szokásos április 18. helyett április 22-én, pénteken tartott ünnepi eseményt nálunk egy nappal korábban megelőzte a *Múltunk jövőjéért* emlékfa ültetés Budapesten a Goldmann György téren. A cseperedő fa a magyar műemlékvédelem másfél százados évfordulójára, és általa a hazai műemlékvédelem törekvéseire emlékezteti majd a Műszaki Egyetem közelében lévő látogatóit.

Még aznap délután a FUGA adott otthont két könyvbemutatónak. A könyvek szerkesztője Fejérdy Tamás építész, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tiszteletbeli elnöke. A *Karták Könyve 2011–2021* című kötetet, a műemlékvédelem ajánlásait, szempontjait megfogalmazó, alkalmanként vitára ingerlő, nemzetközi tanácskozásokon elfogadott dokumentumainak gyűjteményét Veöreös András építész, egyetemi docens, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága főtitkára mutatta be. A *Román András (Egri) Műemlékvédelmi Nyári Egyetem 1971–2021* című kötetet, amely megismerteti a nemzetközi rangra emelkedett nyári egyetem félévszázadával, korszakaival, életre hívóival a résztvevők visszaemlékezésein keresztül Nagy Gergely építész, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnöke prezentálta.

A Magyar Tudományos Akadémia ünnepi ülésén Krähling János a Műegyetem Építészettörténeti és Műemléki Tanszékét vezető egyetemi tanár *Párhuzamok – 150 éves a magyar műemlékvédelem és egyetemi oktatása* címmel tartott bevezető előadása egyszerre szólt a magyar műemlékvédelem másfél évszázadáról és oktatásának kérdéseiről, ahogy a tanszéken az építészet múltjára időtlen értékként tekintenek, amely inspirálóan szerves egységet alkot a jelen és a jövő építészetével.

A délutáni program a jelen és a jövő klimatikus változásait figyelembe véve beszél a történeti épületek kérdéseiről, legyen szó helyről, anyagról, stílusról és életformáról (Fejérdy Tamás), régi épületek üzenetéről (Dévényi Tamás), környezetbarát történeti városról (Veöreös András és Marek László), historikus város természetes megújulásáról (Perényi Tamás), műanyagokról és műemlékekről (Pukánszky Gabriella, Pukánszky Béla), a megújuló energia észszerű használatáról (Nagy Gergely Domonkos, Sugár Viktória), történeti épületek szerkezeti és energetikai előnyeiről (Lőrinczi Zsuzsa), történeti zöld környezetről és klímaviszonyokról (Hajdu-Nagy Gergely és Szabó Patrícia).

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság idén is elismerte a példaadó műemlékgondozást és díjazta az elmúlt év legjobban sikerült műemléki helyreállításait, s ebben az esztendőben, bármily fájdalmas is leírni, újra gazdára találtak a Citrom-díjak.

Példaadó Műemlékgondozásért Díjjal tüntette ki a bizottság az edelényi kastélysziget kezelőit a műemlék és parkja életteli bemutatásáért, a látogatók magas színvonalú fogadásáért és kiszolgálásáért, a programok folyamatos szervezéséért. Wisnovszkyné Hajdi Mártát a több műemléki együttes, elsősorban a Nádasdladányi [Nádasdy-kastély](#) helyreállításának és bemutatásának, berendezésének és programszervezésének fáradhatatlan munkatársát. Kecskemét evangélikus gyülekezetét és igazgató lelkészét, Kis Jánost az Ybl Miklós tervezte templom helyreállításáért, folyamatos kezeléséért, odaadó gondozásáért. Végül dr. Kéri Gáspár, székelyházi főorvost partiumi műemlékvédő tevékenységéért, a helyi hagyományok őrzéséért, Gálospetri, Érszalacs értékes épületeinek és Szalacs pincéinek megmentéséért.

A „Duna-parti kis Zsolnay-negyed” nevet is méltán viselheti majd az egykori mohácsi [Selyemgyár](#) épületegyüttese, amely Kalen József tervei szerint épült 1904–1905-ben. A Duna-parttal párhuzamosan emelt gyárépület, az utcavonalra merőleges igazgatósági épület, az utcai oldalra néző gubóraktár és a gyárkérmény sokban megőrizte építéskorabeli állapotát. Megőrzését, rehabilitációját, körütekintő helyreállítását, innovatív kulturális hasznosítását ismerte el az ICOMOS-díj.

Borsi büszkesége, [II. Rákóczi Ferenc reneszánsz várkastélya](#), egyben szülőhelye magyar és szlovák műemlékes szakemberek irányításával újult meg. A munka 2018-ban kezdődött a Teleki László Alapítvány égisze alatt. A felújítást Wittinger Zoltán, a NÖF (NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.) vezető tervezője és Pásztor Péter, kassai építész, a környezetet Szabadics Anita (NÖF) tervezte. Az ICOMOS most a műemléki helyreállítást, a restaurálást, a hasznosítást, a szakmai alaposágot és a példamutató nemzetközi összefogást ismerte el.

Ugyancsak ICOMOS-díjat kapott a *Torbágyi Római Katolikus Templom* főoltárának restaurálása, a gondos kutatás alapján visszaállított barokk állapot helyreállítása. Valamint a *szabadkígyósi Wenckheim-kastély* Ybl Miklós tervezte historizáló, a német neoreneszánsz jegyében fogant épületének és parkjának méltó megújítása és látogathatóvá tétele a Nemzeti Kastélyprogram keretében. Az XIX. századi főépület rehabilitációjának vezető tervezője Balogh Csaba volt.

Különös, de valószínűleg nem véletlen, a legnagyobb figyelmet hagyományosan a Műemlékvédelmi Citrom-díj átadása kíséri. Hogyan vélekednek a szakemberek, melyik épület, épületegyüttes megújítását, alakítgatását – ne mondjunk a negatív példára helyreállítást! –, netán magára hagyását, visszafordíthatatlan pusztulását, pusztítását illetik elhibázottnak. Három éve nem adott ki Citrom-díjat az ICOMOS, bár talán akadt volna méltó várományosa. Ebben az évben viszont nem tétovázhattak. Két Citrom-díj is gazdára lelt: az egyiket építkezés, a másikat bontás érdemelte ki. Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Citrom-díjat adott a budapesti [MOL-torony](#) felépítéséért. Az új építmény – Norman Foster irodájának műve – „csupán” azért műemlékvédelmi kérdés, mert helyrehozhatatlanul rontja Budapest egységes városképét, veszélyeztetve a főváros világörökségi státuszát. Manapság már szinte a város minden pontjáról jól látható az ég felé törő felhőkarcoló, a Kopaszi-gáton emelkedő, és már legmagasabb pontját elérte MOL Campus tornya, amely kétségtelenül nem a historikus belváros képét zavarja, ám egyszer és mindenkorra megváltoztatja Budapest sziluettjét, azt a látképet, amelyért Budapest elnyerte a világörökségi címet.

S végül, de jelentőségében nem utolsósorban az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Citrom-díjjal ítélte el a Várnegyedben, a Szentháromság és az Országház utca találkozásánál állt, a környezetébe nemesen illeszkedő [Diplomata-házként](#) ismert saroképület lebontását, a védelemre is érdemes, második világháború utáni modern épületek egyik legjobb példáját, Jánossy György és Laczkovics László alkotását, amelyet a befektetői igény és mondvacsinált közízlés jegyében a szakmai szervezetek együttes tiltakozása ellenére pusztítottak el.

2022. április 22 – Magyar Tudományos Akadémia Nagyterem

Nagy Gergely, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnökének
köszöntője:

A világ figyelme legalább egy napra forduljon a műemlékeink, épített történelmi értékeink felé! Az ICOMOS kezdeményezésére az UNESCO ezért nyilvánította április 18-át Műemléki Világnappá. Soha nem adtuk fel a reményt, hogy ez a figyelem később két-három napra is kiterjedjen, és nem adtuk fel azt a további reményt sem, hogy előbb-utóbb ez a figyelem a 365 napot is elérje és négyévente még akár a 366-ot is!

Tisztelt helyettes Államtitkár Úr,
Professzor és Elnök Urak,
Főosztályvezető Asszony,
Kedves Kollégák!

Nem feladatom megállapítani, hogy 1983 óta jutottunk-e egyről kettőre, de az ICOMOS felvállalta és azóta is rendületlenül elkötelezett a lelkiismeret ébrentartásában.

Ehhez egyre szélesebb kört kellene, hogy megszólítson kultúránk és hagyományaink, műemlékeink vagy inkább történelmi épületeink értéke, hozzánk szóló üzenete. Kérdés, hogy oktatásunk, nevelésünk valóban szolgálni tudja-e, hogy ez a kör belső szükségből szélesedjen! Különös lehetőséggel és így felelősséggel viseltetünk, fontosnak tartjuk és látjuk-e ennek a jelentőségét, felismerjük-e a kifelé üzenő egyes turisztikai látványosság igen fontos gazdasági összefüggésein túl az akármilyen - távolról talán szerénynek tűnő - helyi értékben rejlő hosszútávú kulturális, társadalmi és gazdasági belső, közösségépítő lehetőségeket?

A közösségek, a helyi közösségek megbomlottak, településeink átalakultak, ami közvetlenül azt eredményezte, hogy ma közösségek helyett egyénekből álló társadalmi rétegekről beszélhetünk. Jellemzően helyi közösségi érdekek helyett sokszor a helyhez közömbös, vagy nehezebben kötődő messzi egyéni érdekek jelentkeznek, aminek eredményességét (leginkább visszafordíthatatlan következményű) a profittal azonosított boldogulás tükrében mérik és nem a közösség életének és kultúrájának gondozásában.

Illyés Gyula mintha a műemlékvédelemről gondolkodott volna, amikor arra hívta fel a figyelmet, hogy „csak a közösségnek áll érdekében és nem - pillanatnyilag - az egyének. Nem lehet vitás, hogy ilyenkor a közösségnek kell- e magasabb rendű érdekelttségbe belevonni az egyéneket is, föloldva őket szűkebb – szándékkal nem mondom, hogy alacsonyabb – érdekeik szorításából. Semmi sem oly közös, mint jövőnk. Hogy abban jó házak ..... legyenek, azt már a közösségtől várjuk el, nem az egyénektől. Hogy a házaknak lakói..... – boldog lakói ..... legyenek, ez éppúgy közösségi gond. És föladat, hogy most a teher szót kerüljem el.”

„Rombolás, új építés helyett a régi újjászületése, beépülése a következő korba – ezt nevezhetjük reneszánsznak.”

Ebben benne van a műemlékvédelem teljes programja, minden konfliktusa és minden feladata!

Benne van a közösség felismert felelőssége a mit és a hogyan iránt, a hitelesség és az integritás erkölcsi megalapozottságával, tudományosságának és módszertanának minden követelményével, amikor a jellemet az erkölcs és a célt nem tévesztett célratörés vezeti. Most, amikor a 150 éves magyar műemlékvédelemről is megemlékezünk, megállapíthatjuk, hogy története során folyamatosan ezt a jellemet vigyázta. Ezen túl, hogy ismét idézettel folytassam:

„Vannak azonban művek, amelyek törnek, repednek a későbbi hozzányúlásra. Azok, amelyeknek az érdekességük – értékük tán – hogy szorosan hozzátartoznak az időhöz; s ugyanakkor egy jellem fejlődéséhez” (Illyés Gyula).

A műemlékvédelem 150 éves történelme egybeesett egy olyan társadalmi-gazdasági közösségi átalakulással, ami rendezetlenné tette világunkat, gondolkodásunkat saját múltunkkal kapcsolatban. Az újabb 150 évet - a szembesület jelentő mai viszonyokra is tekintettel - önmagunk újrarendezésével lenne érdemes kezdeni új, a helyzetre, a körülményekre is tekintettel lévő, de a kiérlelt időtálló alapértékeket tisztelettel megtartó fenti „jellem-fejlődést” szolgáló műemlékvédelmi program meghirdetésével.

A műemlékvédelem feladata az értékek feltárása, megőrzése. Azonban ezen túl tudományossága, komplex szemlélete és igényessége a mai építészet számára is hasonló példa lehetne. Ennek gyakorlatával az új épületek is érzékenyebben alkalmazkodhatnak környezetükhöz, tovább építhetik,

tovább gondolhatják a történeti előzményeket, tudományosságukkal érzékeny összefüggések feltárásával a hely sajátossága válhat ösztönző forrássá. Csak így lehet fenntartani az értéket képviselő korfolytonosságot, ahol, ha tetszik, ha nem, minden kor egyenrangú és a korok egymásra épülése magában hordozza az őt megelőző minden kor tudását, akkori igenlését és tagadását. A korszellem vezérelte sajátos helyi érték-, és világrend egyedi helyi harmóniájának felismerése és feltárása a műemlékvédelem feladata, de szemléletével és értékrendjével minőségi rangot adva partnerévé válhat a ma építészetének is.

A műemlékvédelem módszere alap. Olyan összefogásnak lehet az eredménye, ami túlmutat önmagán. Hasonlatosan a ma már természetesnek vett akadálymentesség követelményének a kérdéséhez, ami az építészet minden területén hozzájárult a kényelmesebben használható épületek építéséhez, mert nem csak a hátrányos helyzetűeket segítette kötelezővé tett követelménye, hanem mindenki más is élvezheti előnyét a kényelmesebben használható, komfortosabb érzetet keltő környezetnek.

A kulturális előzmények, a történeti környezet fel-, és megismerésével és tiszteletével társuló szellemi és anyagi igényesség tudja csak a hitványt, a silányt kiszorítani akkor, amikor a mintha és a hihető már önmagában elegendő vezérelv a célként meghatározott megtevesztő látszathoz.

Tisztelet a kivételnek, de általában érték és ízlés nélkül mindenkinek kell minden, ami hamarosan értéktelenné válva elavult, elócskult környezetszennyező szemétté válik miközben jogosan és aggódva, de a gyakorlatban álságosan védjük a Földünket önmagunktól, de persze eközben másokra gondolunk.

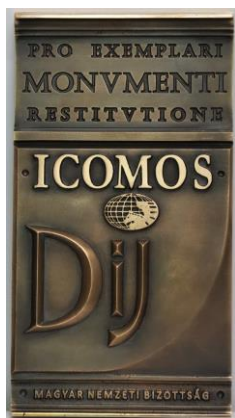
Történeti épületeink mindig a helyhez, a helyi adottságokhoz alkalmazkodva a legtermészetesebben szolgálták funkciójukat. Amikor számos új kihívást jelent a klímaváltozás, az energiaválság, történeti épületeink józan szemléletükkel sok, most újnak tűnő kérdésre is már választ adtak. Nem véletlen, hogy ezt a kérdéskört hirdették meg a 2022-es Műemléki Világnap témájának, hogy okoljunk belőlük. Itt vannak a mi értékeink, helyben nézzünk körül, ne messzi földrészeken. Illyés Gyula arra jártakor így kiáltott fel:

„Mindez az ördög csábítása! Az esztelen pokol! Ilyen bábelien, ilyen isten kísértően magasra építkezni, ez ma is megkapja a büntetést. Megszokjuk. Három nap múltán nincs az a felhőbe, sőt napba tűnő building, amit nem arányosítunk magunkhoz. Amit nem tartunk köznapinak. Aminél nem kívánunk még magasabbat, már csak az előbbi viszont-megaláztatása végett, már csak bosszúból is.”

A műemléki világnap alkalom arra, hogy elgondolkozzunk, hogy mihez arányítsuk magunkat? Ha a múltunk értékeire építjük jövőnket akkor talán elkerülhetjük az említett értelmetlen bosszút is.

Köszöntöm a 2022-es Műemléki Világnap Konferenciájának minden résztvevőjét, abban a reményben, hogy felvetéseink, a Világnap és a konferencia gondolatai áthallatszanak az Akadémia falain túlra is!

A világnapi ünnepség keretében került sor az ICOMOS idei díjainak átadására. Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 2022-ben, a Díjbizottság javaslatára, négy ICOMOS-díjat, két Műemlékvédelmi Citrom-díjat és négy Példaadó Műemlékgondozásért-díjat ítelt oda.

A díjakat Nagy Gergely, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület elnöke adta át. Laudációt *Arnóth Ádám* a Díj-bizottság elnöke tartott.

ICOMOS díjjal ismeri el

a Biatorbágy, torbágyi római katolikus plébániatemplom főoltárának magas színvonalú restaurálását, a gondos kutatás alapján visszaállított barokk állapot helyreállítását.

fotó: Arnóth Ádám

A főváros szomszédságában található Biatorbágy egykor önálló faluként létező, német telepések által benépesített Torbágy városrészében dombon áll a Szűz Mária tiszteletére szentelt, középkori előzményekkel rendelkező plébániatemplom. A 19. században többször átépített és kibővített klasszicista jellegű épület belsejében fennmaradtak a barokk oltárok, a szószék és a keresztelőmedence. Az elmúlt évszázadok során ezek számos javításon és az adott korszakok divatjának megfelelő átalakításokon, átfestéseken estek át.

A műtárgy-együttes legkorábbi, kiemelkedő darabja az 1728-ban felállított Szűz Mária főoltár, amely restaurálása több lépésben, több éven át történt. Az egyházközség tagjainak adományai, Biatorbágy Város Önkormányzata biztosította az önrészt a Nemzeti Kulturális Alap és pályázati támogatásához.

A restaurátori vizsgálatok során kiderült, hogy a beavatkozásokra az utolsó órában került sor az egyes tartószerkezeti elemek nagyfokú roncsolódása miatt. A műtárgyat elemekre szét kellett bontani, konzerválni, estenként kiegészíteni és megerősíteni.

A főoltár képe a restaurálásnak köszönhetően gyökeresen megváltozott. Kiinduláskor az egész oltárfelépítmény semleges világoszöld színű, a baldachin rojtjai és függőnye aranyozott, a szobrászati elemek színesek voltak. Az oltár közepén egy 19. sz. végi Mária szobor állt. A rétegek gondos feltárása, vizsgálata, a felületeken látható lenyomatok elemzése alapos forráskutatással egészült ki, alapvető információkkal szolgált a Canonica Visitatio is. A helyreállítás során a meglévő elemek visszakerültek eredeti helyükre, a hiányzókat (dicsfény, néhány felhő) analógiák és lenyomatok alapján pótolták. A templom oldalkápolnájában őrzött Mária képről kiderült, hogy eredeti helye az oltáron a baldachin alatt volt. Ezt bizonyította a szoborfülke kék hátfal festésének a képpel megegyező méretű hiánya, valamint a kép keretén feltárt kék festésnyomok. A főoltár végül visszanyerte barokk képét. Márványimitációs lett a pilaszteres, oszlopos felépítmény, a baldachin és a képet övező függöny újra aranyozott, ezüstözött lüszterezett felületű lett. Az oromzat Szentháromság és puttó díszei, valamint az oltár két oldalán álló Szent Péter és Szent Pál az esztétikai helyreállítás eredményeként újra aranyozott fehér márvány hatású szoborként látható. A kompozíciót a középpontba visszahelyezett Mária kép teszi teljessé. A restaurálás során rendszeres szakmai konzultációkat tartottak a megbízók, restaurátorok, művészettörténészek és a műemlékvédelem hatósági szakembereinek részvételével, amire ma már máshol sokszor nem kerül sor, noha ez minden restaurálás és műemlékhelyreállítás esetében szükség lenne.

ICOMOS díjjal ismeri el

**a borsi Rákóczi-kastélynak, II. Rákóczi Ferenc szülőházának
műemléki helyreállítását, restaurálását és hasznosítását, amely példamutató
nemzetközi összefogással és szakmai gondossággal készült el.**

fotó: Arnóth Ádám

II. Rákóczi Ferenc szülőháza Sátoraljaújhelytől pár kilométerre keletre, Szlovákiában áll. A kastély 16. századi eredetű, reneszánsz épület. Legteljesebb formája zárt udvaros, négy szárnyú épület volt, jelentős birtokközpont, nagy kiterjedésű kert közepén. Lepusztulása után, a 20. század közepén megkezdődött a helyreállítása, de a munkák megrekedtek, és a műemlék a szokásos szomorú kastélyorsó képét mutatta. A munkák előkészítése 1999-ben kezdődött magyar és szlovák szakemberek együttműködésével. A helyreállítás nagyobb lendületet 2017 után vehetett, folytatódhatott az épület kutatása, tovább-tervezése és restaurálása.

A terveknek megfelelően a 16-17. századi részekbe, Rákóczi feltételezett születési helyére kulturális-muzeális funkciók kerültek, míg az újabb, keleti szárny vendéglátó funkciókat kaphatott. A leromlott állagú épületszerkezeteket cserélték, az újkori tornácot módosították a korábbi homlokzat bemutatása érdekében, a keleti szárny ideillően, de kortárs módon újult meg. A kőkeretek restaurálása, ill. másolattal való helyettesítése, a részletmegoldások kialakítása megfelel a talált, ill. feltételezett egykori kereteknek. A teljes vakolt felület gondos restaurátori munkával készült el a megtalált díszítések bemutatásával. Az elpusztult déli szárny érzékeltetése romkonzerválással készült.

A kastély teljes környezete is megújult méltó módon érzékeltetve az épület egykori kertjeit, együttélését a továbbfejlesztett természeti környezettel. Az épület belsejében egyedi tervezésű kiállítás várja a látogatót, megismertetve a korszak kultúráját, a kastély korabeli működését. A kiállítás egyúttal követi II. Rákóczi Ferenc életét születésétől a szabadságharc át száműzetéséig, felidézi emlékezetét és utóéletét.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Díjbizottság javaslatára

ICOMOS díjjal ismeri el

**a 20. század eleji, funkcióját veszített
mohácsi Selyemgyár együttesének rehabilitációját
az együttes megőrzéséért, innovatív kulturális hasznosításért és körültekintő
helyreállításáért.**

fotó: Arnóth Ádám

Az egykori mohácsi Selyemgyár főépületének, gubóraktárának és gyárudvarának tulajdonosa Mohács Város Önkormányzata. Az épületegyüttes Kalen József tervei szerint épült meg 1904-1905-ben és a századforduló egyik legfoglalkoztatottabb pécsi építési vállalkozója, Schlauch Imre volt az egyik kivitelező. A Duna-parttal párhuzamosan felépített csarnokszerű gyárépület, az utcavonalra merőleges igazgatósági épület, az utcai oldalra néző gubóraktár és a gyárkémény sokban megőrizte építéskori állapotát.

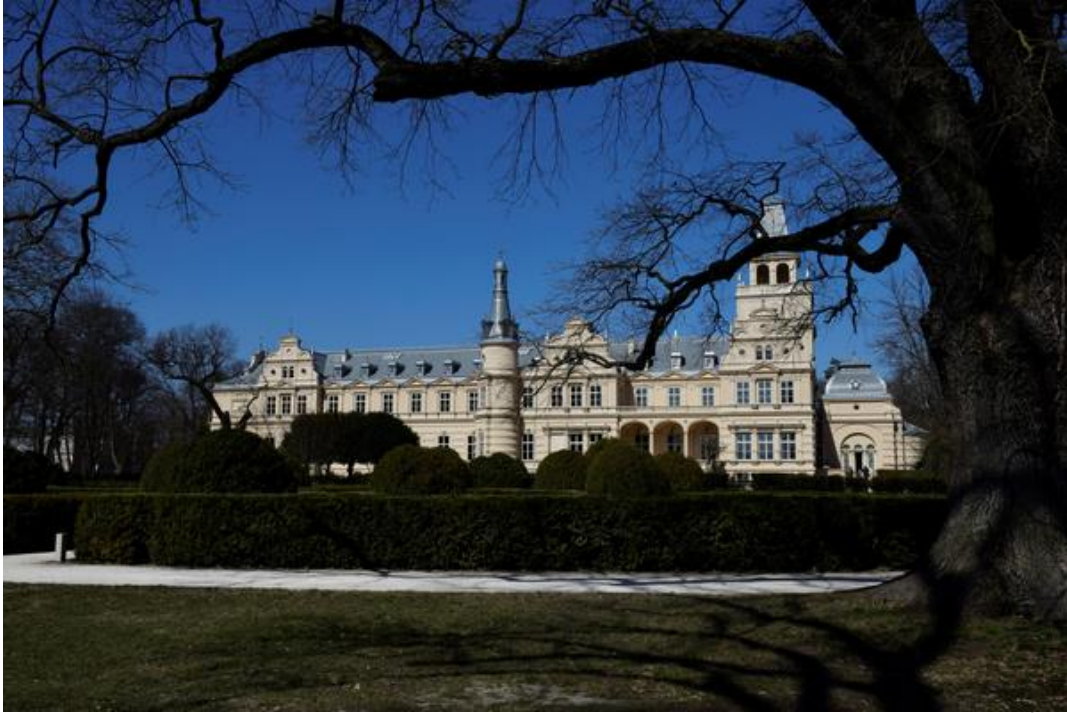
A funkcióját veszített épületegyüttes 2012-ben került műemléki védelem alá. Az egykori Selyemgyár épületeinek 2018 és 2021 közötti rehabilitálása során a főépületben rendezvényterem, üzletek, irodák kialakítása valósult meg, míg az egykori gubóraktárban Innovációs és Technológiai Központ, irodák, ill. játszóház kialakítása történt. Az épületek téglahomlokzatainak egységes felújítása és megtisztítása a leglátványosabb eredmény. Az együttes körbejárhatóvá vált: az egykori gyárudvaron létrejött a nyitott szabadidőpark, közösségi tér, a Duna felőli oldalon sétányt alakítottak ki. A munkálatok megkezdése előtti, valamint a befejezés utáni képeken szembeötlő a különbség: az egységes homlokzati kialakításhoz hozzátartozott a nyílászárócsere és a téglahomlokzatok rekonstrukciója, kiegészítése is. Az emeleti rendezvényterem monumentalitása lenyűgöző; 300 főt képes befogadni. A mohácsi Selyemgyár elhelyezkedése miatt emelkedik ki a hasonló gyárépületek és együttesek sorából: fekvése igen kedvező, hiszen a Duna-parton áll, és egyúttal a város központjában.

Folyómenti elhelyezkedése, gazdag historizáló téglahomlokzatai, épületdíszei és megújult hasznosítása méltán avatják a Selyemgyár Kulturális Negyedét a „Duna-parti kis Zsolnay Negyeddé”.

ICOMOS díjjal ismeri el

**a szabadkígyósi Wenckheim-kastély helyreállítását
az épület és parkjának méltó megújításáért és látogathatóvá tételéért.**

fotó: Arnóth Adám

A kastélyt Ybl Miklós tervezte 1875-ben. Megbízói Wenckheim Frigyes és Krisztina voltak. Az államosítás után iskola került a kastély falai közé, amelynek mindenkori igazgatója és tanári kara különösen ügyelt, hogy a lehetőségekhez mérten megőrizze az épület állapotát, ennek köszönhető, hogy az eredeti történeti épületszerkezetek, burkolatok, díszítőelemek fennmaradtak. 2016-ban sikerült bevonni az épületet a Nemzeti Kastélyprogramba, a NÖF kezelése alatt. A 2012-ben elindult műemléki kutatás során igazolódott, hogy a kastélyban az egykori állapothoz képest csak néhány apró beavatkozás történt.

Az eredmények ismeretében az Ybl-kori állapot közel teljes bemutatására lehetett törekedni lehetőleg kerülve a másolatok gyártását. Mindehhez az első lépés az épület igen rossz állapotú szerkezeteinek stabilizálása, megmentése, további károsodástól való megóvása volt. A talajvíz elleni szigetelés is elkészült. A tető teljes cseréje lehetőséget adott az elpusztult díszítőelemek teljeskörű rekonstrukciójára is. A homlokzat kutatása során egyértelműen megtalálhatóak voltak az építéskori felületek és az anyaghasználat részletei. Az ablakok és kapuk homlokzattal megegyező színe tovább erősítette a hűvös eleganciát. A belsőben és a külsőben is igyekeztek az eredeti felületek patináját megőrizni, az asztalos, kőfaragó és lakatosmunkák restaurátori igényességével. Az épület körüli díszkert és burkolatai történeti kutatások és régészeti feltárások alapján kerültek helyreállításra korhű burkolatokkal.

A megújult épületben az építető család és személyzet életét, valamint a historizmus korában emelt kastélyok üzemszerű működését, a falaik között zajlott életmódot bemutató interaktív kiállítás került berendezésre. A kastély eredeti díszes fogadótere újra a vendégfogadás tereivé váltak, az előcsarnok, a lépcsőház, a nagyebédlő és a kápolna szabadon megtekinthető, a nagyebédlőben kávézó nyílt. A kiállítás a magánlakosztályok területén került berendezésre.

Példaadó Műemlékgondozásért Díjjal ismeri el

**az edelényi kastélysziget kezelőit
a műemlék és parkja élettel bemutatásáért, a látogatók magas színvonalú
fogadásáért és kiszolgálásáért, a programok folyamatos szervezéséért.**

fotó: Arnóth Ádám

Az edelényi kastélysziget több egymáshoz kapcsolódó fejlesztési programnak köszönhetően újult meg az elmúlt évtizedekben. A ma már a NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. kiemelt helyszíneként működő együttes hosszú utat tett meg L'Huillier, illetve Coburg családok idején élt fénykora, majd a több birtokosváltást követően a huszadik századi Magyarországon szomorúan gyakori elhanyagoltság évtizedeit követően. Sorsának jobbra fordulása a kétezertizedes évek elején a kastély főépületének a Műemlékek Állami Gondoksága által két ütemben történt helyreállításával indult el. A fejlesztés számos, akkor Magyarországon még úttörőnek számító elemet foglalt magában, így többek között a kastély geotermikus energián alapuló fűtését, vagy az innovatív kiállítási tartalmat. A kastély külső belső helyreállítását követően a kastély rokokó falképeinek restaurálása és a kiállítás összeállítása, majd a park helyreállítása történt meg. Megvalósult a parkot körülölelő Holt Bódva-ág revitalizálása, amit a látogatókat fogadó infrastruktúra kiépítése is kiegészített, így 2014-ben elindulhatott a korábban csak vágyott álom, a kastélysziget kulturális-turisztikai hasznosítása.

Megnyitása óta az edelényi kastélysziget Magyarország egyik leghátrányosabb helyzetű térségében hirdeti az épített örökség értékteremtő erejét. A kastély élettel, programokkal és látogatókkal történő megtöltése, komolyzenei események, futóversenyek, időszaki kiállítások, a helyi iskolákkal együttműködésben elindított múzeumpedagógiai programok, a csapatépítő tréningek, tematikus napokon keresztül közvetítik az együttes értékeit a látogatók felé. Az edelényi kastélysziget részvétele a térség gazdasági és közösségi életében ma már meghatározó, ami nagymértékben köszönhető az itt dolgozó kollégáknak, akik mindennapi munkájukkal fáradhatatlanul szolgálják az épített örökség megőrzését, ápolását, fenntartását. A kastélyszigetet működtető csapat több tagja vett részt a helyreállítás folyamatában, majd tartott ki töretlenül a már működő kastélyegyüttes mellett, a gyakorlatban megvalósítva azt a víziót és működési modellt, amit a kastély fejlesztési terve tartalmazott.

Külön meg kell említeni a kastélysziget vezetőjét, Bay Juditot, aki létesítményvezetőként kísérte végig mind a helyreállítási projektek előkészítési, mind a megvalósítási folyamatait, és segítette a helyszínen dolgozó kollégák összefogásával, a felmerülő feladatok megoldásával, folyamatos rendelkezésre állással szilárd bázisként a hatalmas feladat végrehajtását, majd építette fel azt a kastélyegyüttes iránt elkötelezett közösséget, amely biztosítja a létesítmény műemlékhez méltó működtetését. Bay Judit és kollégái a nyitás óta óvják, vigyázzák, és töltik meg élettel Észak-Magyarország e kiemelt műemlékegyüttesét.

Példaadó Műemlékgondozásért Díjjal ismeri el

Kecskemét evangélikus gyülekezetét és igazgató lelkészét, Kis Jánost az Ybl Miklós tervezte templom helyreállításáért, majd folyamatos kezeléséért és odaadó gondozásáért.

fotó: Arnóth Ádám

A kecskeméti evangélikusok még 1791-ben szerzik meg az engedélyt templom építésére és ekkor vásárolják fel a tervezett templom területén lévő házakat és telkeket, és ekkor építetik első templomukat. A mai templom tervezését 1861-ben indítják el Ybl Miklós megbízásával. 1862-ben teszik le az alapkövet. A Halász István, Gaál József és Nemcsik Pál építőmesterek által épített templomban már 1863-ban megtarthatják az első istentiszteletet. A templom görögkereszt alaprajzú, nyeregtetős, négyzeti tornyos, romantikus, neo-román épület. A keresztoszárakban öntöttvas-oszlopos karzatok állnak. A templom értékei közé tartozik az építés óta folyamatosan bővülő berendezése. Szószékét a régi templomból mentették át, romantikus oltára 1866-ban készült el, keresztelő medencéje tíz évvel később. Igen figyelemre méltóak mázas kerámia-betétes kályhái és nagyszerű Angster-organája.

Az évszázados értékteremtő munkát a közelmúlt és a jelenkor gyülekezetei a méltó értékmegőrzéssel folytatják. Az elmúlt évtizedekben felújították a templom teljes külsejét és belsejét, és nemrég befejeződött a tetőzet helyreállítása is. Továbbfejlesztődött a templom környezete is, új lelkészi hivatal, tanácsterem és kolumbárium is készült. A megújult templom ma méltóképpen szolgálja rendeltetését, a gyülekezeten túlmenően pedig a város egész közösségének büszkesége. Folyamatos karbantartásával, szépítésével saját múltja mellett a tervező Ybl Miklós születésének 2014-ben esedékes 200. évfordulója előtt is tisztelgett a gyülekezet. A gondos felújítás után ismét régi szépségében várja a híveket, valamint az ide látogatókat. A templom a város zenei életének is kiemelt helyszíne, rendszeresen tartanak itt hangversenyeket kihasználva az Angster-orgona kínálta lehetőségeket.

A templom életében kiemelkedő szerepet játszik a gyülekezetben több mint harminc éve szolgáló Kis János igazgató lelkész, akinek vezetésével a közösség tudatosan, lépésről-lépésre haladva újította meg és a jó gazda gondosságával őrzi templomát.

Példaadó Műemlékgondozásért Díjjal ismeri el

Dr. Kéri Gáspár, székelyhídi főorvost

**partiumi műemlékvédő tevékenységéért, a helyi hagyományok őrzéséért,
Gálospetri értékes épületeinek és Szalacs pincéinek megmentéséért.**

fotó: Dr. Kéri Gáspár

Dr. Kéri Gáspár főorvost az érmelléki településeken egyfelől kiváló fogász-szájsebészként, másfelől műemlékesként, elsősorban a népi műemlékek védelmezőjének, a népművészeti tárgyak, hagyományok megmentőjének ismerik és tisztelik. Gyűjteményét szakértők bevonásával rendszerezi, dokumentálja, feljegyvezve az azokhoz köthető hagyományokat, majd konzerválva, helyreállítva raktározza, lehetőség szerint autentikus környezetben kiállítva gondoskodik bemutatásáról.

Gálospetriben nagyapja házából, Szalacson egy összedőlt zsellérházat megvásárolva, újjáépítve létesített tájházat. A hozzájuk tartozó melléképületeket, a környező évszázados pincéket is megvette, helyreállította. A Gálospetri központjában lévő tájház 2010, a Szalacsi Magyar Tájház 2011 óta fogadja a látogatókat. Gálospetriben megvette a többször átépített, romos egykori Dráveczki-kúriát, elkészítette a helyreállítás, restaurálás terveit pályázati támogatással. 2022 tavaszára befejeződik a helyreállítás. A kúriában Göczi Pál néptanító emlékházát, a melléképületében tájházat, népi mesterségeket oktató műhelyt, táncházat hoznak létre. Kitartó utánajárása eredményeként 2021 novemberére a kúria műemléki védelmet kapott.

Mostanra már kilenc szalacsi pince köszönheti Dr. Kéri Gáspárnak a megmaradását, helyreállítását. Több száz érmelléki borospince nyilvántartásba vétele után Kántor Anna műemlékes építésszel 2009-ben adták ki Az érmelléki szőlőművelés építészeti és tárgyi emlékeinek védelme című könyvet, melyet a térség valamennyi önkormányzatához eljuttattak.

Érmelléki gyűjteménye egy részének Ottomány község biztosított állandó kiállító helyet, a helyreállított Komáromi-kúriában.

ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, a Díjbizottság javaslatára,

Példaadó Műemlékgondozásért Díjjal ismeri el

Wisnovszkyné Hajdi Mártát,

aki a rábízott műemlékekkel évtizedeken át példamutató körültekintéssel foglalkozott, mindig értéket közvetítve a látogatók felé is.

fotó: Arnóth Ádám

Wisnovszkyné Hajdi Márta 1983-ban kezdett dolgozni, a FIMÜV Műemléki Osztályán, 1993-tól a Műemlékek Állami Gondnoksága (MAG) és jogutód intézményeinek sora volt a munkahelye egészen 2021-ig. Létesítményfelelőse, majd létesítményvezetője a nádasdladányi Nádasdy-kastélynak, a péceli Ráday-kastélynak (ahol fél év alatt kellett kórházi körülményekből látogatható műemléket varázsolni). Foglalkozott többek között Fájjal, az acsai Prónay-kastéllyal, vagy a Dísz tér 15. számú ház berendezésével. Tengernyi állagmegóvás és kiállítás fűződik a nevéhez, emellett mindegyik helyszínen a rendezvényszervezés, a berendezés bővítése, az állandó és időszakos kiállítások gondozása volt mindennapos feladata. Mindennel és mindenkivel törődik, mindenre odafigyel.

Kezdetben senki nem merte vállalni a pusztuló, gombafertőzött Nádasdy-kastély menedzselését, a lassan induló felújítási munkák felügyeletét. A megmentett épületben Márti szervezte az első programokat, működtette éveken át a kastélyt, melyet a 2015-ben induló Nemzeti Kastély Program keretében felújítottak. A munkálatokban Márti, mint az épületet évtizedek óta ismerő, a korábbi felújításokban aktívan résztvevő, megfelelő végzettséggel, szakértelemmel és tapasztalattal rendelkező intézményvezető vett részt: ha kellett éjjel kiállítást építve, vagy jegyszedőként, vagy a múzeumi kávézóban a pult mögött, vagy éppen fuvarosként, ha úgy alakult. Mindig önzetlenül, alázattal, méltósággal és szeretettel végezte munkáját. A műemlékek iránti elkötelezettség és kollégái iránti feltétlen segítőkészség jellemzi.

Műemlékvédelmi Citrom Díjban részesíti

a 45 utáni építészetünk értékeinek érthetetlen pusztítását különös tekintettel a védelemre és szakszerű megújításra is érdemes egyik legjobb épület, a Budapest, Szentháromság tér 4-5 számú épület bontásáért, amelyet a szakmai szervezetek együttes tiltakozása ellenére romboltak le.

fotók: Arnóth Ádám

A Budai Várnegyed a korábbi kortárs építészeti beavatkozásokat, folyamatos át- és továbbépítéseket is tartalmazó állapotában lett a világörökség része 1987-ben. A polgárváros épített örökségének különös értéke, hogy a középkori együtteshez a történelem pusztításait követő újjászületési korszakok mindegyike megjeleníthette, és színvonalasan meg is jelenítette korának építészeti világát.

Ennek a szerves fejlődésnek vetett véget a 19-20. század fordulója, amikor több, kirívóan túlzott léptékű köz- és lakóépület létesült a kontextust nem figyelembe véve (köztük az Országos Levéltár és több minisztérium). Már nem sokkal ezután belátták, hogy ez hiba volt: az Andrássy út léptéke nem való a Várnegyedbe. Ennek megfelelően az 1926-os szabályozás megakadályozta a hasonló méretű új épületek emelését. Ez a hozzáállás folytatódott 1945 után is a legutóbbi évekig.

A 20. század 60-70-es éveinek építészeti nemzeti mércével mérve is igen magas színvonalon építettek be több, a háborús pusztítás következtében részben vagy egészen megüresedett ingatlant úgy, hogy a legnagyobb alázattal tudták a történelmi helyszín beépítési rendjéhez illeszteni saját koruk építészeti világát. A megbízott tervezők a korszak legjobbjai voltak, akik a tervezői feladataik mellett építészgenerációk magasszintű egyetemi oktatásában is részt vettek évtizedeken keresztül.

Az új épületek közül kiemelkedik a maga korában egyértelműen rendkívüli építészeti minőségűnek elismert vári áramelosztó épülete. A Virág Csaba által tervezett házat a széleskörű szakmai fellépés ellenére érthetetlen módon elbontották. Az épület elrendezésével, a vári környezethez illeszkedő tömegével a középkori utcarendben úgy kötötte össze az idegen léptékű épületeket, hogy ez a modern épület tudta helyreállítani a történelmi beépítés léptékét és rendjét.

Legutóbb a Szentháromság tér 4-5. szám alatt álló, épület vált a félreértelmezett „ingatlanfejlesztés” áldozatává. A Szentháromság tér a Mátyás templom purista helyreállításával, a pénzügyminisztériumnak a környezet léptékét felvállaló 45 utáni, Rados Jenő-féle átalakításával, a volt városháza ICOMOS-díjas helyreállításával, a Jánossy György és Laczkovics László által tervezett szállóépület eredeti telekosztást is visszaidéző egyedi architektúrájával mintaszerű középkori főtér hozott létre. Kortárs formavilágával és a hely megértett történelmi hierarchikus rendjéhez alkalmazkodott. A bontás figyelmen kívül hagyta szakmai és civil szervezetek - köztük a MÉSZ, az ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG, a SZIMA - tiltakozását, és az amúgy illetékes önkormányzatok véleményét. A két elbontott épület egyedi megjelenésével egykor kivívták a nemzetközi építészeti fórumainak legmagasabb szakmai elismerését a magyar városépítészeti, építészeti, műemlékvédelem ma már ritkán megnyilvánuló példamutató együttműködésének is köszönhetően.

A Budai Várban különösen fontos a 45 utáni építészetre is kiterjesztett műemlékvédelem. Az e korból származó épületek elvesztésével csaknem teljesen eltűnhet egy olyan jellegzetes építészeti korszak a történelmi városi tájból, amely a világörökségi területen meghatározó, az UNESCO által is elismert, korára jellemző, a hely szellemét tisztelőben tartó, különösen egyedi építészeti-alkotói attitűdöt jelenít meg. Az ICOMOS nemzetközi tapasztalata azt mutatja, hogy az 1945 utáni épületek védelme világszerte napirenden van. Nem divatból, hanem elismert értékeik és itthon is gyakorlattá vált veszélyeztetettségük miatt. (Lásd továbbá: Volga Szálló, Vízművek Székháza, Kereskedelmi Kamara)

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság az 1945 utáni építészetünk értékeinek védelme érdekében 2021. október 2-án fogadta el és tette közzé a Salgótarjáni Felhívást.

Műemlékvédelmi Citrom Díjban részesíti

a korábbi nyilatkozatai és a Világörökség Bizottság ICOMOS misszióinak javaslatai ellenére megvalósult városképromboló és világörökségi értékeket súlyosan sértő MOL torony felépítését.

fotó: Arnóth Adám

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság először 2006-ban hívta fel a figyelmet a magasházépítés veszélyeire. Nem a változások, nem a kortárs építészet ellen szólt, hanem azoknak a káros hatásoknak az elkerülését szorgalmazta, amihez hozzátartozott a védett területen kívüli, de a védett terület városképében megjelenő minden távolabbi beavatkozás is. Védett területen és város képében érvényesülő minden magasház, vagy akár csak a történeti városkép harmóniáját „szétfeszítő” új épület beépítése a világörökségi értéket súlyosan veszélyezteti.

A történeti városok élő, és ezért szükségképpen változó részei örökségünknek. A védett Budai Vár, a Dunapart a pesti városszerkezet - a ma jellemző historikus (főleg 19-20. századi) beépítésével mind a budapesti világörökségi terület meghatározó elemei. A városvezetés korokon át eddig nagyrészt meg tudta és meg is akarta őrizni ennek a területnek a legfőbb értékeit.

A láthatóan értékvédelmi korlátok nélküli, rosszul értelmezett ingatlanfejlesztés következménye a MOL toronyépület. A szándék első megfogalmazásáról értesülve az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság azonnal kötelességének tartotta újra felhívni a figyelmet a veszélyekre és egyben utalt az UNESCO Világörökség Központ kezdeményezése nyomán a drezdai, a bécsi, a kölni hasonló esetek tanulságai alapján 2005-ben elfogadott, hivatalos iránymutatásként is szolgáló „Bécsi Memorandumra”.

A toronyházak budapesti építése nem olyan kérdés, amelyet csupán a magassági értékek meghatározásával kellene vagy lehetne érdemben befolyásolni. A nyilatkozat arra is kitért, hogy a fejlesztési területen a beépítés átrendezésével úgy is megépíthetővé vált volna az épület, hogy az nem sérti a világörökségi terület integritását. A 120 m magasnak hirdetett MOL toronynak már a terveit is aggályosnak vélte az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság. A helyzetet tovább súlyosbította, hogy az érvényben lévő szabályozás lehetővé tette, hogy a 120 m magasságnak nyilvánított épület 8 szinttel magasabb tömeggel, a Gellérthegynél is nagyobbra, 143 m-es magassággal épüljön meg. Az engedély kiadását az is lehetővé tette, hogy a hazai jogrendbe nem építették be a Világörökség Egyezmény aláírásával vállalt kötelezettséget, miszerint a világörökségi területen kívüli építés sem zavarhatja a világörökségi helyszínt.

A MOL székházával

- a budapesti világörökségi helyszín integritását helyrehozhatatlan kár érte,
- a világörökségi terület legnagyobb részére ránehezedő épület a város képének egyedi feltárulását tönkretette,
- az együttes megjelenés miatt eltörpülnek a védett történeti település meghatározó történeti épületei,
- ezzel felborul a település hierarchikus rendje,
- az unikális panorámában súlyos kár keletkezett.

Sokunkat örömmel tölt el minden hír, ami az értéfeltárással-értékmentéssel együttjáró megújulás lehetőségéről szól. Így fogadtuk a veszprémi Várhegy terveivel kapcsolatos elképzeléseket is. Sajnos csak rövid hírekből lehetett értesülni bizonyos szándékokról, ezek jellegükből adódóan műemlékvédelmi szempontból pontos információkat nem tartalmazhattak. Többen érdeklődtek Egyesületünkönél is az elképzelésekről, a tervezett munkákról. A közérdeklődésre való tekintettel tájékoztatásul közzétesszük a Várhegy megújulásával kapcsolatban írt megkeresésünket és az Érsekségtől kapott választ. Fontosnak tartjuk, hogy ezen túl az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsághoz eljuttatott más, kapcsolódó szakmai dokumentumokat is megismerje tagságunk.

812.2022.0331

Dr. Udvardy György érsek úr részére
Veszprémi Főegyházmegye

Tisztelt Érsek Úr!

Az ICOMOS (a Műemlékek és Műemlékhelyszínek Nemzetközi Tanácsa az UNESCO kezdeményezésére létrejött, s immár hat évtizede működő, nem-kormányzati műemlékvédelmi világszervezet) Magyar Nemzeti Bizottsága, vállalt feladatának megfelelően, partner a nemzetközileg elfogadott műemlékvédelemi elvek, módszerek kialakításában és kötelességének tartja elősegíteni, hogy az ennek megfelelő értékmegőrző szemléletet és gyakorlatot a magyar műemlékvédelem minden területén érvényre juttassa, megismertesse az érintettekkel és érdekeltekkel, annak érdekében, hogy a műemlékekkel kapcsolatos felelős elkötelezettséget megalapozottabbá tegye.

Örömkre szolgál, hogy az Európai Főváros 2023 helyszínéül választott Veszprém programjából, az alkalom nyújtotta páratlan lehetőséggel élve, az Érsekségi Központ is kivesszi a részét, aminek segítségével épületeit történelmi jelentőségüknek megfelelően vállalja helyreállítani. A KATTEKA videótáron láthattuk Érsek Úr elkötelezettségét a program iránt. Nagyra becsüljük szavait, miszerint mindent megtesznek annak érdekében, hogy a közös öröm, a közös érték fennmaradjon.

Ehhez a munkához ajánljuk tisztelettel segítségünket azoknak a kérdéseknek a megvilágítására is, amelyekkel kapcsolatban a közelmúltban több fórumról is megkeresték szervezetünket. Sokakat aggodalommal tölt el annak a híre, miszerint a megújulásnak áldozatul eshetnek olyan jelentős épületrészek, társzművészeti alkotások, amelyek a történelmi együttes egy korszakát - így egyúttal a történelmi folytonosság értékét is - képviselik! Ma már látható, hogy minden kor alkotott olyan értéket, aminek eltávolítása, megváltoztatása jöveteletlen, pótolhatatlan veszteséget jelentene a jövő számára is. Meggyőződésünk, hogy például Szezhlo Lili üvegablakai korának (és kora szellemiségétől teljesen függetlenül is) kimagasló egyházművészeti értékét képviselnek - csakúgy, mint a Szent György kápolna maradványainak védelmét szolgáló lefedés sajátos héjszerkezete, amelynek a megőrzése is összehangolható a keresztelő kápolna létrehozásának szép, elismerésre méltó szándékával.

Ezért fordulunk Érsek Úrhoz bizalommal és ajánljuk tapasztalatunkat, személyes együttműködésünket, mert Érsek Úr közzétett szavaival egyetértve mi is valljuk, hogy kulturális örökségünk megbecsülése és átadása a következő generációk számára különös felelősségünk, mert őseinknek az örökségben is megmutatkozó hite: a jövő reménye.

Tisztelettel:

Budapest, 2022. március 31.

ICOMOS
Magyar Nemzeti Bizottság
HUNGARIAN NATIONAL COMMITTEE
Dr. Nagy Gergely
elnök, ICOMOS MNBE

TITKÁRSÁG / SECRETARIAT * H-1113 BUDAPEST, Daróczy út 3. * HUNGARY
TEL: +36 70 709 0813* E-MAIL: secretariat@icomos.hu

103/2022. A/12

VESZPRÉMI ÉRSEKSÉG
ÁLTALÁNOS HELYNÖK

ICOMOS
Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület
Dr. Nagy Gergely
elnök úr
részére

Ikt.sz.: 44-5/2022

Tárgy: a veszprémi Várnegyed felújítása

Tisztelt Elnök Úr!

Kézhez kaptuk az Ön és Egyesülete által írt levelet a Várban található épületek felújításával kapcsolatban. Sajnálattal értesülünk róla, hogy a veszprémi Várban található ingatlanok felújítási munkálataival kapcsolatban a hivatalos sajtótájékoztatót követően a helyi és nem helyi lakosok információfoslányokból és néhány látványtervből komoly, kritikus véleményt fogalmaznak meg. Köszönjük szíves felajánlásukat és tisztelettel kérjük, hogy a következő információkat osszák meg az érdeklődőkkel.

A Várban található 18 ingatlan felújítása 2020 tavaszán mintegy 100 szakember bevonásával indult el és a felújítást előkészítő és felmérési munkálatok eredményeire alapozva állt össze az a felújítási program, ami mind a liturgikus, mind a pasztorális, mind pedig a kulturális és közösségi, turisztikai szempontokat tartja szem előtt és az épületeket ennek érdekében kívánja hasznosítani. A munka keretében kerül sor a fő egyházi épületek felújítására, kiemelten a Szent Mihály-Főszékesegyház, illetve a hozzá kapcsolódó Szent György-kápolna, valamint a Boldog Gizella-kápolna rekonstrukciójára. Talán ez a három épület az, ami a közvélemény számára is a legnagyobb érdeklődésre tarthat számot.

Az elmúlt 100 évben a templom többször ment keresztül belső átalakításon. Ezek egy része dokumentált, más részéről sajnálatos módon nem áll rendelkezésre írásos feljegyzés vagy tervanyag. A vár egészére egy igen jelentős műszaki – vizesedésből eredő probléma jellemző, ami sajnálatos módon meghatározó mértékben érinti a Székesegyházat, hiszen az épület jelentős részén, nagyon komoly, mintegy 2-2,5 méter magasságot is meghaladó vizesedés és sószennyezés állt elő. Az is kiderült a kutatások során, hogy az 1970-ben készített tervek - amelyeket az Országos Műemléki Felügyelőség készített –, a belső tér átalakítást irányozták elő és ez részben valósult csak meg.

VESZPRÉMI ÉRSEKSÉG

ÁLTALÁNOS HELYNÖK

Ugyancsak a kutatások tették világossá, hogy 1974 és 1976 között egy belső festés rekonstrukcióra is sor került. Az akkori anyagfelhasználás és dokumentálatlanság okán ez a belső falfestés az alatta lévő 1910-es díszítő festést szinte teljes mértékben eltüntette. Így annak lehetősége nem áll fenn, hogy a századfordulós falfestés restaurálásra kerüljön.

Ezen falfelületek javítása és konzerválása és levédése után kerül kialakításra az a belső liturgikus tér, ami a Székesegyház katedrális, püspöki templom karakterét fogja kiemelni, egyúttal meghagyva annak lehetőségét az utókor számára, hogy - amennyiben lehetősége és szándéka mutatkozik arra - a belső faldíszítést és festést a maga megfontolása szerint alakíthatja majd ki. A színes üvegablakok egy része a háborúban megsérült, másik részét a későbbi időszakban vagy a sérülés okán, vagy más liturgikus szempontok miatt cserélték és helyettük fehér üvegablakok kerültek elhelyezésre. A háború után készített színes üvegablakok egymástól is nagyon eltérő minőséget mutattak. Az eredeti üvegablakok eszmei értéke vitathatatlan, kezelésük is megbecsüléssel, nagy körültekintéssel, megfelelő módon történik, hogy a későbbiekben kiállításra vagy áthelyezésre kerülhessenek.

A Szent György-kápolnával kapcsolatban a mostani kutatások eredményei alapján nyilvánvalóvá vált, hogy az 1960-ban épített védőtető – ami ugyan ipari emlék jelleggel bír - elkészítése valójában jelentős régészeti és tárgyi értékű roncsolással is járt. Lényegileg az akkor előkerült középkori romgyűttes védelmét célozta meg - nem volt célja a kápolna liturgikus térbe való bekapcsolása. Mind a teljeskörű kutatás, mind a kápolna liturgiába történő bekapcsolása – ami kutatásokkal igazolt funkciója volt többször is a történelem során – most megtörténhet. Megbecsülve és kiemelve azt a történelmi és műemléki értéket és azt a magyar történelemben betöltött egyedülálló helyét, ahol úgy tekinthetünk erre a kápolnaegyüttesre, mint ahol Szent Imre herceg a maga - történelmünk számára is meghatározó - fogadalmát tette, tehette.

A belső tér kialakítása a liturgia szabályait, pasztorális szempontokat kell kövesse, illetve hatósági előírásoknak kell megfelelnie. Ezen szempontok együttes kialakítását lehetőségként az adott egyházmegye főpásztorára bízva. A főpásztornak felelőssége és kötelessége, hogy a Székesegyházat rangjának és céljának megfelelően alakítsa ki és működtesse. Ez a felelősség senki más, mint az egyházmegye főpásztorát illeti és súlya is őt érinti, természetesen a mindenkor érvényben lévő világi – művészettörténeti, régészeti, építészeti és egyéb szakmai – előírások betartásával.

VESZPRÉMI ÉRSEKSÉG
ÁLTALÁNOS HELYNÖK

Engedjék meg, hogy biztosítsuk Önöket arról, hogy a leírt folyamatban a lehető legnagyobb körültekintéssel, múltunk értékeinek becsben tartásával, megvédésével, megóvásával és az érvényben lévő szakhatósági előírások betartásával járunk el, abban bízva, hogy egy olyan szép, megújított, a liturgia szellemének megfelelő teret és épületet tudunk kialakítani és átadni a hívő közösség számára, ami mindenkinek megnyugvást jelent és örömteli hitélet gyakorlásra ad lehetőséget.

Kérjük támogató együttműködésüket a veszprémi Várnegyed történelmi felújításával kapcsolatban.

Veszprém, 2022. április 4.

Életükre és munkájukra Isten áldását kérve:

Dr. Takáts István
általános helynök

A Szent Mihály Védegylet, Kohár Kolos úr kérésére, és engedélyével az alábbiakban közöljük a Szent Mihály székesegyház felújításával kapcsolatban a Szent Mihály Védegyletnek a Veszprémi Főegyházmege, Dr. Udvardy György Érsek úr részére írt nyílt levelét:

Dr. Udvardy György érsek
Veszprémi Főegyházmege
Veszprém, Vár u. 20

Tárgy: Válaszlevél Kohár Kolos számára írt nyílt levelére

Főtisztelendő Dr. Udvardy György Érsek Úr!

2022. március 21-én, 17:00 órától lakossági fórumra hívtuk Önt és Veszprém érdeklődő, tájékozatlan polgárait a Hangvilla kistermébe. Találkozónk fő témája: a Szent Mihály székesegyház tervezett felújítása. Szerettünk volna Öntől a Várnegyed felújításával kapcsolatos kérdéseinkre választ kapni.

Természetesen tudjuk, hogy az Ön sokrétű elfoglaltsága magyarázhatja, hogy nem tudott a rövid határidővel megjelölt találkozóra eljönni. Vélt vagy valós ismereteink szülte kérdéseinkre így - sajnos - nem kaphattunk Öntől választ.

Meghívónkra Ön a Veszprémi Érsekség honlapján sajtónyilatkozatban reagált Kohár Kolosnak, aki személyében az alulírott Szent Mihály Védegylet polgári civil társaság kezdeményezője. Örvedetes, hogy Ön Kohár Kolost egy szakember kíséretében meghívta és felajánlott számukra egy személyes vár-bejárást és tájékoztatást. Azonban a székesegyház védelmében indított internetes aláírásgyűjtő akciónkat támogató több mint 1700 templomba járó veszprémi vagy nem-veszprémi hívő, nem-hívő ember aggódik, és őket másodkézből kapott információ nem elégíti ki, ezért nem tartjuk szerencsésnek az Ön javaslatát. Sőt, szeretnénk megjegyezni, hogy szerencsésebb lett volna Veszprém polgárait a tervezett - és híreink szerint - már történő - visszafordíthatatlan változtatások előtt tájékoztatni. Hívőt, nem hívőt, templomba járó vagy nem járó polgárokat egyaránt.

Tisztelt Érsek Úr!

Először is engedje meg, hogy Érsek Úr iránti tiszteletünk és szeretetünk fenntartása mellett megírjuk véleményünket azokról a leveleiről, amelyekben a hívek által megfogalmazott kérdésekre válaszolt.

Érsek Úr válaszaiban folytonosan visszatérnek az egyházi törvénykönyvben megfogalmazott főpásztori jogokra való hivatkozások.

A mi kérdéseink azonban nem az egyházi törvényekkel, hanem magával a tízparancsolattal kapcsolatosak. A tízparancsolat 7. és 10. pontja nemcsak azt írja elő hogy „ne lopj” és „mások tulajdonát ne kívánd”, hanem azt is hogy a köztulajdonnal - a közösség képviselőinek megkérdezése és beleegyezése nélkül – senki nem bánhat úgy mintha az a magántulajdona volna.

Tudjuk, hogy vannak magánkápolnák és magántemplomok, amelyekkel a tulajdonosuk – akár egy, akár több – azt csinál, amit akar: bővítheti, átalakíthatja, akár le is bonthatja. A plébániatemplom azonban nem magántulajdon, még akkor sem, ha azt egy plébános vagy egy kegyúr építtette. A székesegyház még kevésbé magántulajdon, függetlenül attól, hogy ki építtette.

Nem vonjuk kétségbe, hogy az illetékes főpásztornak vannak bizonyos felügyeleti jogai, de abban biztosak vagyunk, hogy a Székesegyházi Főplébánia Képviselőtestülete, továbbá az

egyházmegye papjainak és híveinek képviselői nem zárhatók ki semmiféle jelentősebb átalakításból.

Ez a tízparancsolat alapján, isteni jogon van így, amelyet sem állami, sem egyházi paragrafusok nem írnak felül.

Amikor tehát Érsek Úr -bármiféle „szakértői véleményre „ hivatkozva, híveit kizárja az átalakítással kapcsolatos döntésből és megelégszik döntésének közzétételével, megsérti nemcsak a legfőbb törvényt, a szeretetet, hanem az igazságosságot is. Itt nem jogi kérdésről van szó, hanem erkölcsiről. erkölcs nélküli jog azonban -főleg az egyházon belül - nem létezhet.

Tisztelt Érsek Úr!

1. Első kérésünk a 2020 óta elmaradt lakossági tájékoztatás pótlása egy lakossági fórum keretében: Részletes tájékoztatást kérünk a teljes felújítási tervekről nyílt lakossági fórumon.

- **Látványtervek bemutatása** - akár az Érsekség Facebook oldalán (is)

- **Funkcióváltások** Egy-egy (palota) épület - konkrétan - milyen funkciót kap-fog kapni a felújítás után? Ismereteink szerint az Európai Unió (is) biztosította a felújítás költségeit a korábbiakban is. (Pl. Dubniczay palota). A funkcióvesztés feltételezett (híre) ténye már most érezhetően fájdalmas, keserű sebeket ejtett nem csak Veszprém polgárainak szívében, lelkén.

A város közügy. A városrészek változása, az építészet, mint épített környezetünk, nap-mint-nap használt középületeink változása, különösen a hitéleti épületek, templomok változása közügy. **A műemlékvédelem is közügy.** Ezért Veszprém város lakóinak, ezen belül a Szent Mihály székesegyház hívő közösségének tájékoztatását kérjük a Vár jelenlegi tervezett változásairól.

A székesegyház és környezetének felújítása, környezeti, építészeti és használati változása érint minden odalátogatót, különösen a hívő közösséget, akik számára **lelki életük folyamatossága, hagyományaik, megszokott környezetük megőrzése** mindenképp fontos.

Ezért kérjük az Érsekséget, a városvezetést, Sulyok Balázst, Veszprém város főépítészt, a Kormányhivatalt, a Miniszterelnökség Építészeti, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkárságát, dr. Virág Zsolt és dr. Földváry Gábor István miniszteri biztosokat, hogy adjanak tájékoztatást a tervezett beavatkozásokról:

- a **Szent Mihály székesegyház** felújításáról, belsőépítészeti terveiről, berendezése, műemlékileg védett alkotórészei, tartozékai, mint színes üvegablakai, bútorzata, orgonája tervezett sorsáról, jövőbeli elhelyezéséről;

- a székesegyházhoz kapcsolódó **Szent György-kápolna** - templom feltárás után tervezett sorsáról, a városképet befolyásoló, a romok felett lévő védőtető bontásáról és a tervezett új beépítésről, az esetleges új funkcióról;

- a **Nagyszeminárium épületének** városképet meghatározó, azt látványában a város számtalan pontjáról látható, a látványt befolyásoló terveiről, tervezett bontásáról, építéséről;

- **az agg papok elhelyezéséről,** egykori otthonuk tervezett átalakításáról és hasznosításáról;

- a bezárt múzeumoknak egykor helyet adó **kanonoki házak** tervezett felújításáról, új funkcióról, mint műemlékek, az épületek és kiemelkedő művészi értékű belső tereik jövőbeli látogathatóságáról;

- a **Gizella-kápolna** felújítási terveiről, értékörző felújításáról;

- az egykori **Nagypréposti ház** tervezett felújításáról, új funkciójáról;

- az egykori **piarista rendház** hosszú ideje húzódó felújításáról és hasznosításáról;

- **általánosságban a Vár,** mint a város legkiemeltebb negyedének urbanisztikai megújításáról, tervezett funkcionális, forgalmi rendjéről, jövőbeli látogathatóságáról, múzeumairól, újonnan tervezett beépítéseiről, a városlakók és a hívők általi használhatóságáról.

A közösség nevében kérjük a látványtervek, az átfogó, az egész vár területére kiterjedő koncepció, építészeti és urbanisztikai elképzelés, forgalmi és használati rend megismerhetőségét, az azokról alkotott vélemény megfogalmazását, a városlakók véleményének meghallgatását és figyelembevételét.

A 2. Szent Mihály Lakossági Fórum időpontját Érsek úr elfoglaltságaihoz igazítjuk.

Erre szeretnénk kérni Érsek úrtól időpontokat, április végéig bezárólag.

- Magától értetődő igényünk az is, hogy a várrekonstrukció terveiről készüljön **kiadvány és kiállítás**

2. Konkrét kérdéseink

- A várrekonstrukciós terv **milyen határidőkkel** számol az egyes épületeknél, mikor nyitnak?

- Milyen teológiai és spirituális megfontolások vezetnek ahhoz, hogy **székesegyházunk belseje** teljesen csupássá váljék? Kinek, vagy kiknek okoz problémát a Szent Mihály ábrázolás, egy olyan templomban, melynek ő a patrónusa? Az eltávolítandó Szent Mihály ábrázolás helyett lesz-e a székesegyházban kiemelt helyen méltó és áhítatot keltő Szent Mihály kép vagy szobor? Valóban el lesz tüntetve székesegyházunk főoltára? Ha igen, mi kerül a helyére? Amennyiben el lesz tüntetve, milyen megoldás fog születni az Oltáriszentség őrzésére, mely méltó módon ki tudja emelni, hogy Krisztus Urunk nem csupán vendég, hanem házigazda az egyházmegye legfőbb templomában?

- A **Szent György kápolna** utcai frontjának beépítése egy modern téglatest alakú épülettel mennyire illeszkedik a környék barokk, klasszicista épületeihez? Szeretnénk megismerni az ezt alátámasztó szakmai véleményeket.

- A látványterv szerint kivágják a két, öreg, **három emelet magas gesztenyefát**, helyettük két kis méretű gömbfa látható. A vár belső területén összesen öt darab nagy koronájú fa található, ami az egyre melegedő évszakok elviseléséhez nagyon kevés a kőrengetegben. Kevés olyan szakrális értéket ismerek, mint egy idős fa, ami maga a teremtés és az élet. Miért bánnak el kíméletlenül az ilyen értékekkel, éppen egy kifejezetten egyházi negyedben? Ugyanez a sors vár a volt Lovassy udvarán álló két terebélyes fára is?

- Lelki kárként éltük meg az **idős papok otthonának** bezárását is. Nagyon sokunk számára a papi otthon lakói adtak lehetőséget a rendszeres gyónásra, lelkivezetésre. Főtisztelendő Érsek Úr. Talán ismeri a régi mondást: „Öreg fát nem lehet már átültetni.” Egyszerűen nem értjük miért kell a papi otthont bezárni, milyen ok és cél és főleg milyen érdekek állnak a háttérben, amelyek az otthonnal kapcsolatban mindent felülírnak. Magyarul: mit akar az Érsekség, az öreg papok otthonának helyet adó épületből kialakítani?

- Mi lesz a **régi orgonával**, hova kerülnek? Ki fogja elkészíteni az új orgonákat?

- A várrekonstrukcióban miért nem a **legrosszabb állapotú épület, az egykori piarista gimnázium** épületének a helyrehozásával kezdték, hanem a működő intézmények, épületek bezárásával? Ezzel teljesen megszűnt a várban a lelki élet.

- Miért kellett bezárni a **ferences templomot**, amikor csak jövőre fognak dolgozni rajta? A templomot 5 éve restaurálták. Mi a probléma vele, mit kell rajta újra helyrehozni?

- Az érseki palotát is bezárták, megkezdték benne az építkezést. 2 éve szentelte fel Márfi Érsek atya. Mi a probléma vele, mit kell rendbe hozni rajta hogy újra beállványozták?

- Hallottuk, hogy Érsek Úr több **kisaport is elküldött a szemináriumából** olyan „ellenőrzött információkra” hivatkozva, amelyeket nem közölt senkivel: az érintettekkel és az ök előljáróikkal sem. Egy jogállamban még a közönséges bűnözőkkel szemben sem hoznak úgy ítéletet, hogy ne közölnék velük a vádat és ne adnának lehetőséget a védekezésre. Érsek úr, a mi meglátásunk szerint itt sem egyházi vagy világi törvény ellen vétett, hanem a 8. (isteni) parancsolat ellen.

- Mivel Érsek Úr előszeretettel hivatkozik egyházi előírásokra, szeretnénk megkérdezni, hogy amikor **papokat helyez el** vagy (büntető jelleggel) mozdít el, megtartja-e az Egyházi Törvény

ide vonatkozó paragrafusait? Mi úgy tudjuk hogy nem. Ismerünk olyan atyákat, akikkel előzetes megkeresés és megbeszélés nélkül egyszerűen közölte a döntést, vagy üzente a titkárával. Kétségbe vonjuk az ilyen döntés törvényességét. De ennél lényegesebb, hogy az isteni alapszabály: a méltányosság és a szeretet itt sem érvényesülhetett. Ugyanez vonatkozik közel 60 világi alkalmazott elmozdítására, amikor a szeretet nyomokban sem volt érzékelhető.

- Mi az oka, hogy az elmúlt két év alatt körülbelül **80 papot mozdított el** eredeti szolgálati helyéről, több esetben a lakosság kifejezett tiltakozása ellenére?

- Tavaly novemberben Loósz Róbert érseki biztos úgy nyilatkozott a Veszprémi Naplóban, hogy a Vár épületei „*műszakilag és esztétikailag is*” rossz állapotban vannak. Ha ebben van igazság, **akkor miért nem a leromlott állagú épületekkel kezdik, például az egykori piarista rendházzal és gimnáziummal?** Miért a 2 éve restaurált érseki palotát, az 5 éve felújított ferences templom esztétikailag szép belsejét és a székesegyház ugyancsak szép szentélyét kezdték el újra felújítani? És ha úgy döntött, hogy az 5 éve felújított ferences templom belseje mégis restaurálásra szorul, és erre a felújítás csak évek múlva, 2024-ben kerülhet sorra, miért kellett már 2022. elején bezárni? Egyáltalán miért kell egyidejűleg mindhárom Vár-beli templomból „munkaterületet” csinálni? Milyen egyházi törvény indokolja, hogy **Veszprém város és a Veszprémi Érsekség szívében -hosszú időre teljesen – meghaljon a hitélet, kockáztatva annak újraéledését?**

- Udvardy Érsek úr érkezése előtt a szentmisék végén a Szent Mihály székesegyházban rendszeresen elmondtuk a **Szent Mihály imát**, amelyet XIII. Leo pápa 1903-ban elrendelt. Ezt Érsek úr tudtunkkal **betiltotta**. Megkérdezhetnénk, hogy mi a magyarázata ennek?

- Már két évvel ezelőtt többen tanúi voltak annak, hogy ünnepi szentmisén leállította, szükségtelennek tartotta a **magyar Himnusz** eléneklését. Ezügyben levélben fordultak érsek úrhoz magyarázatért – *ám válasz azóta sem érkezett*. Meg tudja magyarázni, hogy magyar egyházi ünnepen – konkrétan a Gizella-napi szentmisén – **miért nem ildomos elénekelni a magyar Himnuszt?**

- Érsek úr hozzájutott az egykori piarista gimnázium épületéhez, az egykori nagyszemináriumhoz és a Körmeny palotához. Megvásárolta a **Gizella Hotelt**. **Miért kellett mégis kitelepíteni a nyugdíjas atyákat?**

3. Tudtunkkal a tervezési folyamat bizonyos pontjaiban a lakosság képviselőinek részt kell vennie. Az a kérdésünk, feltételezve, hogy szabályszerűen születtek meg a döntések a lakossági képviselők meghallgatásával - pontosan kik és mely pontokon vettek részt a terv elfogadásában? Szeretnénk konkrét neveket megtudni mely konkrét döntési pontokon adták beleegyezésüket a tervekhez?

(Magyarázatként: lakossági képviselők lehetnek a Szent Mihály Székesegyház képviselőtestületének tagjai, Veszprém polgármestere vagy annak képviselője, parlamenti vagy önkormányzati képviselők, stb.)

4. Leltár. „Őseink hite jövőnk reménye”- ezt a jelmondatot Érsek úr választotta a veszprémi egyházmegyei Szinódus alapigéjének. Úgy érezzük, hogy ezzel szemben áll az Ön eddigi kétéves tevékenysége, amelyet a beiktatásától kezdve idáig tett itt Veszprémben. Alábbiakban felsoroljuk a megszüntetett, bezárt intézményeket, amelyeket a neves Érsek elődök alapítottak, s amelyeket Érsek Úr megszüntetett:

- Agg papi otthon (alapította: Klempa Sándor püspök)

- Szaléziánium (Alapította: Márfi Gyula érsek)

- Ostyasütő műhely

- Szeminárium (alapította: Szendi József érsek)
- Gizella múzeum (alapította: Szendi József érsek)
- A várban 2022. január 1. óta, amikor a ferences templomot bezárták - **nincs működő templom**, nincs működő egyházi intézmény. A Szent Mihály Székesegyház már 2021 február 2-án lezárta. Sokakban kérdésként felmerül az is, hogy a Szendi érsek úr által újjáalapított, és Márfi Érsek Úr idején is becsben tartott Szemináriumot miért zárta be annak ellenére, hogy voltak növendékei. Tudomásunk szerint jelenleg egyetlen diakonátus előtt álló papnövendéke maradt egyházmegyénknek. Nem tudjuk mire vélni ezt a radikális létszámcsökkenést.
- További talány a számunkra, hogy a Szendi érsek által alapított Érseki Hittudományi Főiskola nevét miért változtatta meg Érseki Főiskolává, miért vette ki a „Hittudományi” szót a nevéből, miután szélnek eresztette a diákokat?

5. Érsek úr döntéseiben, a terv kidolgozásában 100-tagú neves szakember-gárdára hivatkozik, akiknek a munkáját nekünk, veszprémi civileknek nem ildomos kritizálni.

Szeretnénk tehát tudni, hogy kik azok a neves szakemberek, akik ezeket a terveket és szakvéleményeket készítették. Vajon katolikus hitüket a hétköznapiakban is megélő, vagy az egyházat és egyháziasságot csupán kívülről szemlélő személyek voltak?

Szeretnénk kérni Érsek úrtól a felújítási terven dolgozó, ahhoz szakvéleményükkel hozzájáruló „neves szakemberek” nevét, szakterületüket - és csak megnyugtatóan - a gyakorolt vallásukat.

Érsek úr ezzel alá tudná támasztani hangoztatott igényét arra, hogy a veszprémi vár-felújítási tervet kidolgozó és azt megvalósító *„közel száz magasan kvalifikált neves szakemberrel”* szemben nincs helye szakmai vitának és fellebbezésnek.

Ezzel szemben mi azt állítjuk, hogy a közel 2000 támogató között mindenféle szakterület előfordul mindenféle kvalifikációs szinten, és ha kell, az Ön százas listája mellé állítunk hasonló szakterületeken bíró magasan kvalifikált, országos hírű szakembereket, akik **szakmai vitát tudnak folytatni** az egyes kérdésekről.

HISZEN a kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. A kulturális örökség az egész közösség, sőt a nemzet tulajdona.

Az Érsek Úr által említett, a székesegyház felújításában részt vevő 100 szakember közül vélhetően nem mindenki e terv mellett foglalt állást, ezért kérjük, hogy a szakemberek közül **azoknak a nevét és véleményét is hozza nyilvánosságra, akik az 1907 és 1910 közötti felújítás szellemében a díszítőfestések restaurálása és rekonstrukciója, valamint az üveglakok megtartása mellett érveltek.**

Ezúton szeretnénk felhívni Érsek Úr figyelmét arra, hogy a veszprémi székesegyházban még az 1974 és 1976 között – a Kádár-korszakban – elvégzett belső helyreállítás is az eredeti díszítőfestés rekonstrukciójára törekedett, és nem annak lefestésére, eltüntetésére, annál is inkább, mert a falak lefestése visszafordíthatatlan állapotot eredményezett volna.

Budapest legnagyobb, az ország rangban második templomát, a Szent István-bazilikát Hild József, Ybl Miklós, majd Kauser József építette neoreneszánsz és klasszicista stílusban. A második világháborúban megrongálódott épületet 1983 és 2003 között teljesen felújították. Az épület belsejét Than Mór, Benczúr Gyula, Székely Bertalan és Lotz Károly festményei, mozaikjai díszítik, az üveg- és az üvegfestészeti munkákat Róth Miksa készítette.

A veszprémi székesegyházhoz hasonlóan millenniumi ragyogással díszített, és középkori alapokra épült a budavári Nagyboldogasszony-templom, a Mátyás-templom. Schulek Frigyes törekedett a megmaradt középkori épületrészek megőrzésére, és neogótikus stílusban kiegészítette a templomot. A belső tér falképei és díszítőfestése Székely Bertalan és Lotz Károly

vezetésével készültek el. A II. világháborúban okozott károk miatt a külső helyreállítás 1955 és 1965 között valósult meg, a belső tér 1966 és 1970 között újult meg. Bár a díszítőfestés korábban nagymértékben károsodott, a belső tér helyreállításakor kísérletet tettek annak restaurálására. (A koronázások történetében első ízben a Mátyás-templomban, az egyház által később boldoggá avatott IV. Károly és Bourbon-Pármai Zita koronázásán, 1916. december 30-án énekelték a magyar Himnuszt.)

A veszprémi székesegyház átépítése, felújítása a századfordulón a millennium szellemi-kulturális irányvonalába illeszkedett, hirdetve az ezeréves magyar állameszmét, a magyar nemzet nagyságát, és jelezve, hogy az ezredéves Magyarország számára az erős középkori Magyar Királyság sziklaszilárd jellemű uralkodói, szentjei nyújtanak lelki-szellemi igazodási pontot.

A budai várban a Nemzeti Hauszmann Program keretében jelenleg történő várrekonstrukció, várfelújítás legfőbb célja, hogy visszaállítsa az eredeti dualizmus kori állapotot. A Magyar Királyi Lovarda rekonstrukciójakor sem rendelkeztek minden információval az épületről – például a szín- és anyaghasználatot illetően sem. A Budavári Palotanegyed ékköve, „*a Lovarda és környezetének rekonstrukciója és az átadott Szent István-terem bizonyítja, hogy a magyar képző- és iparművészet képes helyreállítani a II. világháború és kommunizmus rombolásának áldozatául esett műemlékeket*” – fogalmazott 2021-ben Gulyás Gergely, Miniszterelnökséget vezető miniszter. A Budai Várnegyed területén megvalósuló kormányzati beruházások legfőbb célkitűzése, hogy hiteles rekonstrukció során hűen kövessék a századfordulós terveket. (Az épület előtt álló Csikós szobrot, ifj. Vastagh György alkotását a párizsi világkiállításon aranyéremmel tüntették ki.)

A historizáló építészet, melynek szép példája a **báró Hornig Károly bíboros**, Érsek Úr elődje, művészetpártoló püspök, a kulturális élet mecénása, könyvgyűjtő által felújított veszprémi székesegyház is, az Osztrák–Magyar Monarchia fennállásának idejére esik, és ez az építészet jelenleg is meghatározza a főváros és nagyobb településeink arculatát, a neogótikus Országház nemzeti jelképünk. Ebben az építészeti gondolkodásmódban öltött új testet a budavári királyi palota is. A neogótikus Mátyás-templom mellett megépült a neoromán Halászbástya. Neogótikus az Erzsébet királyné tiszteletére az Üllői úton emelt Örökimádás templom. Felhívjuk Érsek Úr figyelmét, hogy a historizáló stílust az állami megbízók mellett az egyház is jelentős mértékben támogatta.

A historizmus legfőbb célkitűzése az építészet hagyományos esztétikájának átmentése volt egy megváltozott igényekkel fellépő világba. Nem egy teljesen új megalkotása. A historizáló esztétika kontinuitásba illesztette a múltat, a jelent és a jövőt. **Azzal, hogy Érsek Úr a historizmus építészeti, művészeti stílusjegyeit nem kívánja továbbvinni, a történelmünkhöz, múltunkhoz tartozó művészetesztétikát utasítja el, amely a magyar történelemszemlélet ars poeticáját meghatározta, és elutasítja azt a történelmi-szellemi-kulturális-nemzeti gondolkodásmódot is, amely Magyarországon a művészetekben, különösen az építészetben hatalmas teljesítményt nyújtott.** A historizáló építészet a múltra támaszkodva alkotott újat. Karl Friedrich Schinkel német klasszicista építész azt mondta, hogy „az ember legméltóbb hivatásának az látszik, hogy amit a régi nemzedékek ereje ránk hagyott, minden gondossággal megőrizze”. A székesegyház számunkra, hívők és nem hívők számára történelemélmény, és történelmi, nemzeti tudatunk alkotóeleme, éppúgy, ahogy a budavári Nagyboldogasszony-templom, az egykori koronázótemplom.

Kérjük Érsek atyát, hogy **ne akarja eltörölni azt a szellemiséget**, amely Veszprém város polgárai és a magyar nemzet számára a történelem nehéz időszakaiban is támaszt nyújtott, és lelki megújulást jelentett. A neoromán székesegyház belső tereiből jelenleg a középkori misztika, a vallási áhítat, őseink hitének ereje árad, falai a középkor nagy, szent uralkodóinak lelki, szellemi nagyságát hirdetik. Mindezekre tekintettel kérjük, hogy restaurálják a székesegyház falfestését az eredeti 1907 és 1910 között készült díszítőfestésről rendelkezésre

álló dokumentumok és a historizáló díszítőfestések fent említett történelmi példái alapján, restaurálják a színes üvegablakokat (amelyeknek alkotója, Árkayné Sztehló Lili, Róth Miksa és Nagy Sándor után, a legkiválóbb magyar üvegfestők körébe sorolható), és azokat hagyják meg eredeti helyükön, kerüljön vissza a főoltár és az eredeti berendezés a székesegyházba, és kerüljön vissza az agg papok otthonát a ferences kolostorba.

6. Levelünk végén összefoglaljuk álláspontunkat, amihez a Szent Mihály Végegylet ragaszkodik az eddig közel 2000 aláíró támogatásával

- Szeretnénk, ha a Szent Mihály székesegyház belső falfestését az eredetinek megfelelően restaurálják
- Szeretnénk, ha a Szent Mihály székesegyház színes üvegablakai megmaradnának, legfeljebb a gyenge minőségűnek deklarált részeit az eredetinek megfelelően újítsák meg
- Szeretnénk, ha a Szent Mihály székesegyház főoltár és az eredeti berendezés visszakerüljön a székesegyházba
- Szeretnénk, ha az agg papok otthona visszakerülne Veszprémbe a ferences kolostorba olyan körülmények közé, amelyekről Udvardy érsek úr magának szeretne nyugdíjas éveire.

Főtisztelendő Érsek Úr!

Bízunk Érsek úr belátására, de az eddigi negatív tapasztalatból kiindulva biztosítani szeretnénk, hogy választ is kapjunk a kérdésinkre, ezért, mint azt előljáróban említettük, ez egy nyílt levél lesz, amelyet kézhezvételével egyidőben nyilvánosságra hozunk, valamint minden potentátnak elküldjük, akik valamilyen módon hatni tudnak a helyzet megnyugtató rendezésére.

Mindazonáltal a leírtak mellett szeretnénk kifejezni abbeli reményünket, hogy a helyzet tisztázása után Veszprém új érseke és a lakosság kapcsolata egy új szintre emelkedik, amelyben Érsek Úr megtapasztalhatja, hogy a katolikus lakosság teljes szívéből átérzi a „mi vagyunk az egyház” élményét és Érsek úrban is megtalálja azt a szeretett főpásztort, aki legfőbb hivatásának érzi népének alázatos szolgálatát a mindennapi találkozásokban, beszélgetésekben, meghallgatásokban, ügyeik felkarolásában, Mennyei Atyánk Jézus Krisztus felé vezetésében.

Szeretetében, megértésében és irgalmában bízva tisztelettel:

A Szent Mihály Végegylet nevében:

Kohár Kolos

MEGHÍVÓ

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság

XXXII. Közgyűlését

2022. május 24-én 09:30 órára összehívom,

Helyszín: ICOMOS Titkárság 1113 Budapest, Daróczi út 3.
A közgyűlés akkor határozatképes, ha a tagság 50%+1 részt vesz az ülésen

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság **XXXII. Közgyűlésének** napirendje:

1. Köszöntők
2. Levezető elnök és közgyűlési bizottságok megválasztása
3. Elnök, alelnökök és főtitkár beszámolója a legutóbbi Közgyűlés óta eltelt időszak tevékenységéről
4. Az Ellenőrző Bizottság 2021-es pénzügyi évvel kapcsolatos jelentése
  1. Az Egyesület közhasznú jelentésének elfogadása
  2. Az Alapszabály módosítása
  3. Egyebek

A szervezés érdekében feltétlenül kérjük részvételi szándékukat telefonon jelezzék a Titkárság telefonszámán: +36 70 709 0813, vagy e-mailben: secretariat@icomos.hu
2022. május 10-ig.

Felhívom szíves tagtársaink figyelmét, hogy a visszajelentkezés többek között azért szükséges, mert a résztvevők listáját a Daróczi úti portán le kell adnunk!

Amennyiben a részvételi arány nem éri el a jogszabály által megkíván létszámot (50%+ 1 fő), az emiatt kialakuló határozatképtelenség esetén a Közgyűlés új időpontja:

2022. május 27. péntek 09:30 óra,

mely a résztvevők létszámától függetlenül alább szereplő napirendi pontjaiban határozatképes.

A délelőtti közgyűlés után ebéden és szakmai programon is részt vehetnek a jelenlévők.

Helyszín: 2900 Komárom, Csillagerőd

Felhívom Tisztelt Tagtársaink figyelmét, hogy szavazataikat meghatalmazott útján is leadhatják!

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság XXXII. Közgyűlésének napirendje:

1. Köszöntők
2. Levezető elnök és közgyűlési bizottságok megválasztása
3. Elnök, alelnökök és főtitkár beszámolója a legutóbbi Közgyűlés óta eltelt időszak tevékenységéről
4. Az Ellenőrző Bizottság 2021-es pénzügyi évvel kapcsolatos jelentése
5. Az Egyesület közhasznú jelentésének elfogadása
6. Az Alapszabály módosítása
7. Egyebek

13:00 - 14:00 Ebéd

Délutáni szakmai program

A szakmai program pontos részleteit a későbbiekben közöljük.

14.00-14.30 Díjátadások

A Möller István emlékérem átadása

Műemlékvédelmi Panteon: megemlékezés a műemlékvédelem jeles képviselőiről

14.30-17.40 50 éves a Világörökségi Egyezmény

Dr. Nagy Gergely s.k.
elnök

**A szervezés érdekében feltétlenül kérjük részvételi szándékukat telefonon jelezzék
a Titkárság telefonszámán: +36 70 709 0813, vagy e-mailben:**

secretariat@icomos.hu

2022. május 18-ig.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság és a TIT Bugát Pál Egyesület
2022-ben is meghirdeti a Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetemet:

Az idén 52-ik alkalommal megrendezésre kerülő
Műemlékvédelmi Nyári Egyetem

Témája: Helyreállítások Helyreállítása

Dátuma: 2022. június 23 – június 29.

Helyszíne: Hotel Nomád, H-3325 Noszvaj, Síkfőút út 5-7

A részletes felhívás, programmal és részletekkel, valamint a jelentkezési feltételek hamarosan
közzétételre kerülnek honlapunkon, tagjaink azt külön körlevélben is megkapják.

ICOMOS Híradó,
az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság közleményei
Szerkesztőség: H-1113 Budapest, Daróczi út 1-3
Telefon: +36/70/7090813
E-mail: secretariat@icomos.hu
Honlap: www.icomos.hu
<https://www.youtube.com/channel/UCBqPuxHxjYwfQ8cRUMg303A/videos>
Kiadja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága
Felelős kiadó: Dr. Nagy Gergely
Szerkesztő: Keller Annamária
HU ISSN 2062-4964 (Nyomtatott)
HU ISSN 2062-4972 (Online)

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság egyéni és jogi tagságával járó előnyök:
- informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi híreiről, eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS elektronikus körlevelek, az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes vagy kedvezményes belépésre jogosító tagsági kártya a világ számos múzeumába, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata